

П. Батура. Боротьба триває (1 ст.).
Міжнародна інформація (1, 2, 3 ст.).
А. П. На шляху до переселення (2 ст.).
Л. Каолін. Англійсько-американська преса про ДП (3 ст.).
Л. Білецький. Тридцять років тому (4 ст.).
Л. Полтава. Посланіє в Україну (4 ст.).
І. Мазепа. Причини московської окупації України (4 ст.).
Ю. Дивнич. З випадкових нотаток (5 ст.).
Мартин Задека. Імператорські величності (5 ст.).
Мих. Ситник. Весна (5 ст.).
В. Вереш-Сірмяньський. Закарпатська молодь (6 ст.).
Д-р Степан Росоха. Карпатська Україна в боротьбі за державу (6 ст.).
Теодор Курпіта. Карпати (6 ст.).
Б. Гошовський. Про дитячу літературу (7 ст.).

БОРТЬБА ТРИВАЄ

30 років тому, в березні 1917 р. повалено російський царат. Повалила його демократична народна революція.

Для України, для нас, як нації, березнева революція 1917 р. явилася власне великим скресом кривги, що після нього проривається могутній похід національної визвольної революції.

Після Переяславської угоди 1654 р., що за нею Україна прилучається до Москви на повних правах самостійної держави, яку Росія віроломно відкинула, після поразки 1709 р. під Полтавою, коли спроба повернути втрачену незалежність не вдалася, — навіть грандіозний своїм революційним розмахом в Росії 1905 рік не мав в Україні виразного національного голосу. І рух декабристів, революційний і прогресивний, і пізніше — народницький були в Україні лише провінційним відгомном загальноросійського руху.

Національний революційний геній Шевченка надовго лишався тільки духовною силою, що витала в Україні в душах обмеженого кола ентузіастів національного відродження. Російським поневоленням Україна була відірвана від загальноєвропейського соціально-економічного і культурного процесу. Революційна доба XVIII-XIX ст. в Європі, що врятувала європейським народам завершення їх національного формування і встановлення державної суверенності, для України минула марно. Ні національного оформлення, ні державної суверенності та доба не принесла нам. Під пануванням Росії, відсталого культурно і господарськи, в Україні не витворилася прогресивна національна провідна верства серед панівних станів. Український землевласник і промисловець не творили собою окремого національного економічного комплексу. Наші національні поміщики і фабриканти, якщо вони були, не тільки не могли заявити право на суверенність і цим створити матеріальну основу національного визволення, а навпаки, шукали протекції і захисту в російському самодержавстві. За таких обставин українська буржуазія не могла виконати свого історичного призначення перед нацією. Вона не стала революційною, не могла вибороти національної незалежності. Українська визвольна справа була далека від народних мас, не мала соціального і економічного ґрунту, а тому мала характер не революції, а сепаратизму. В цьому полягає причина того, що і соціальні рухи в Україні не були національними своїм значенням, а мали „общерусский“ характер.

Наша доба — не доба соціальних рухів і революцій. Тепер цілком змінилося розташування сил. Провідною силою в суспільстві стають трудящі верстви. І треба було погнати мільйони українських селян і робітників в снігах солдатських шинелів умирати за „білого“ царя і „єдину неділимую“, щоб ті маси побачили свого справжнього поневолювача неприхованим, таким чужим і бруталним, як він є. Війна виставила великодержавну російську імперію з усіма її болячками, революціонізувала трудящі маси — і ненависний царат був повалений.

Національно-визвольна революція, яку почали українці й інші поневолені народи в Петербурзі в березні 1917 року, є неминучим наслідком

історичного процесу. Це була революція не вузько-класова, доктринерська, а революція загальнонародна — визвольна. Вона уможливила українському народові, як і всім поневоленим народам Росії, завершити своє національне оформлення в суверенній і незалежній державі. Те, що відбулося в Європі, започатковане Французькою революцією, це стало можливим в Росії, як бачимо, через сотню років.

Березнева революція була велика і всеохоплююча. Це була революція не тільки національного, а й соціального визволення. Проте революція в Росії в скорому часі відокремлюється від загального демократичного руху. Вона приходить логічно і послідовно до бонапартизму — перероджується в імперіалістичну силу нової поневолення. Червона Москва організовує похід проти визволених народів, придушує їх демократичні революційні рухи. Але кривга довголітнього поневолення рушила — потоку відродження й визволення народів не спинити. Революція триває далі. І саме найбільшою своєю силою вона спрямована проти Москви — центру нової поневолення. Найбільший виразник нашої національної революції, в критичний її момент ще раз сміливо і рішучо кидає гасло — геть від Москви!

Проглошення орієнтації на Європу було кульмінаційним пунктом, пунктом великого національного ренесансу в Україні, що скинула кайдани і розвіяла тьму неволі.

Хай могутній потік революції не ввійшов у міцні береги творчого державного будівництва, хай його загальмовано і частково розбито, але він зробив основне: українська національно-визвольна революція реально закріпилася в діяльній ідеології і світогляді. Вона породила і зформувала нові покоління. Ідея незалежності і суверенності України стала загальним прагненням народних мас.

Ми живемо нині в добу великих соціальних зрушень. Соціальні зміни в Європі, що в багатьох країнах по цій війні з потенції стають дійсними, є прямим запереченням доктринерської вузько-класової зворотної революції в Росії, яка поневолила Україну. Ланцюгом цього процесу є наша визвольна боротьба. Український народ знає і розуміє, що не через реакцію, а через доведення революції до кінця лежить шлях нашого визволення. Наша національна революція, як і всяка дійсна революція, не може бути перетнута на півдорозі і загальмована, вона мусить прийти і прийде до свого завершення.

Придушення нашої визвольної боротьби тепер уже не можна буде маскувати „боротьбою проти експлуататорських класів“ — проти контрреволюції. Русійською силою нашого визволення тепер стали експлуатовані — робітники шахт і заводів, селянство з колгоспів, інтелігенція, що прийшла з індустріальних центрів і полів. Вона є провідною силою винищеного українського суспільства. І новим поневолювачам доводиться боротися з дійсним революційним поколінням, виявляючи свою глибоку сутність, стаючи фактично контрреволюцією. Ці нові покоління творитимуть подяки, яким призначено штурмувати нову бастію поневолення.

П. БАТУРА.

Договори між європейськими державами

Польсько-советська угода

ЛОНДОН. (ЮП). Як повідомляло московське радіо, між Польщею й СРСР підписано угоду, на підставі якої Польща одержує від СРСР 28, 855 мільйонів доларів кредиту і зможе закуповувати в СРСР зброю та військове устаткування. Крім того, Польщі передано в користування до 15-го травня всі з'єднання колишньої німецької торговельної флотії.

Бельгійсько-чехо-словацька угода

ПРАГА. 10 березня. Бельгійський міністер закордонних справ Спаак, що прибув до Праги під

писати бельгійсько-чехо-словацький культурний договір, на одній пресовій конференції минулої п'ятниці висловився за укладення пакту про взаємну допомогу між Бельгією та СРСР. Він виступив проти всякого утворення блоків і сказав, що союз між Бельгією, Голландією і Люксембургом не становить між собою жадного кроку до утворення західного блоку.

Спаак згадав також про можливість підписати бельгійсько-англійський пакт і бельгійсько-французький, не подавши, проте, з приводу цього жадних ближчих інформацій.

Польсько-чехо-словацька угода

ПРАГА. (ЮП) Чехо-словацьке міністерство закордонних справ подало до відома, що 10-го березня у Варшаві підписано польсько-чехо-словацьку угоду терміном на 20 років. Обидва партнери зобов'язалися допомагати один одному на випадок німецького нападу чи нападу з боку іншої держави. Крім того, у ній передбачає зміцнити економічні і літні і культурні відносини між обома країнами. Одночасно партнери зобов'язалися не вводити в союз, спрямовані проти одного з них.

В СВІТЛІ ПОДІЙ ТИЖНЯ

Ноти США й Англії до СРСР

Совети втручаються в справи Угорщини

ЛОНДОН. (Дена-Ройтер). 10 березня. Після того, як опубліковано ноту США до СРСР, аналогічну ноту переслав також англійський уряд, протестуючи проти російського втручання у внутрішньо-політичні справи Угорщини. Американський уряд висловлював надії, що Совети погодяться, щоб представники трьох держав дослідили причини арешту Бели Ковача, провідника угорської партії дрібних власників. Ковача, як відомо, заарештувала російська військова влада, закидаючи йому участь у змові проти советської окупаційної армії.

Відповідаючи на пропозицію американців спільно з ними дослідити сучасну ситуацію в Угорщині, Советський Союз в одному офіційному листі відхилив її. В своїй відповіді на ноту США російській представниці Контрольної комісії в Угорщині ген. Скірідов не погоджується, щоб хтось розслідував ситуацію і викриу змову, бо це, мовляв, було б прямим втручанням у внутрішні справи Угорської республіки і грубим порушенням прав угорського народного суду. Щодо арешту Ковача, то советський генерал сказав, що ця справа є советським заходом, який не можна назвати втручанням у внутрішні справи Угорщини. „Поліція чи ліві партії не винуваті, — говорить в советській відповіді, — що багато змовників були видатними представниками і парламентаріями партії дрібних власників.“

Приблизно таку саму відповідь передано англійцям 11-го березня на їхню ноту.

Молитва за мир

БЕРЛІН. (ЮП). 10 березня. У неділю прочитано у всіх католицьких церквах Німеччини архиєпископське послання, підписане кардиналом Прайсінгом і всіма католицькими єпископами Німеччини. Послання закликає всіх віруючих католиків молитися щоденно за справедливий і розумний мир. Після шести років жорстокої війни і двох дальших років страждань німецький народ тужить за миром, — говорить в посланні.

Норвегія відхилила претенсії СРСР

ОСЛО. (АП). 5-го березня. 101 голосом проти 11 норвезький парламент відхилив советські домагання спорудити свої військові бази на Шпіцбергені. 11 голосів, які підтримували советську претенсію, належать представникам комуністичної фракції парламенту. Однак, парламент ухвалив передати на розгляд держав, які підписали в 1920 році шпіцбергенську угоду (за винятком Японії), прохання СРСР надати йому деяких привілеїв на Шпіцбергені.

Велика перемога Чан-Кай-Шена

НАНКІН. Під кінець минулого тижня китайське міністерство оборони повідомило, що на північ від Чань-Чуню центральний уряд здобув найбільшу перемогу від початку громадянської війни: тут знищено 20 тис. китайських комуністів, 60 тис. оточено, 250 тис. панічно відступають на північ.

ЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАСЛОНОЮ

Димісія уряду в УССР

МОСКВА. 7-го березня. Голова Ради міністрів Української Советської республіки Нікіта Хрушов склав верховному Советові України повноваження свого уряду. Верховний Совет УССР одоголосно ухвалив доручити Хрушову сформувати новий уряд. Так подав часопис „Нувель де Франс“. Як повідомляла агенція Юнайтед Пресс, Хрушова звільнено від обов'язків першого секретаря комуністичної партії УССР. На його місце призначено Л. М. Кагановича.

Зміни в БССР

Советське радіо оголосило, що Центральний Комітет комуністичної партії БССР схвалив рішення заборонити одній особі посідувати одночасно функції Голови Ради міністрів і генерального секретаря партії.

Балканська Комісія подорожує

САЛЬОНІКИ. 10 березня. Як довідуємося з „Нувель де Франс“ за 11. 3. п. р., Комісія ООН в справі розслідування ситуації на Балканах розпочинає з наступної неділі подорож через грецькі терени вздовж албанського і болгарського кордонів. Наприкінці березня комісія планує вирушити до Югославії і Болгарії. В середині квітня вона сподівається повернутись до Швайцарії, щоб там опрацювати зібраний матеріал.

Хто підриває справу ІРО

Часопис „Дзеннік Польський“ і „Дзеннік Жолнежа“ з 22-лютого подає, що головну акцію підривання організації в справах допомоги втікачам (ІРО) провадить сам генеральний секретар Об'єднаних Націй п. Трігве Лі. Це він чинив спротив негачини визнати фонди для ІРО, мотивуючи свою поведінку тим, що „доля ІРО не певна.“ Проти нього виступив делегат Англії, заявивши, що „ставлення Лі — смертельний удар в налії мільйонів втікачів“. Той же часопис зазначає, що Лі знають як такого, що постійно намагається вислужуватися перед більшовиками.

М. Пономаренко, що досі виконував обидві функції, залишається надалі лише головою Ради міністрів, тоді як М. Юоссаров буде генеральним секретарем партії.

(„Нувель де Франс“, 9. 3. 47).

Керенський про Росію

„Ні еволюційним, ні революційним шляхом протягом наступних п'ятих років не можна сподіватися в Росії вирішальних змін,“ — сказав в Оксфорді (Міссісіпі) Керенський — колишній міністер-презид російського Тимчасового уряду. „Незадоволення серед росіян росте з дня на день, зокрема серед тих росіян, які під час війни побували в інших країнах і побачили там, що офіційна пропаганда в Советському Союзі побудована на брехні.“ („Райн-Некар-Цайтунг“ 4. 3. 47).

На шляху до переселення

Підсумки другого Пленуму ГУПРади

* БУКАРЕШТ. (АП). Румунська залізниця підготувалася до евакуації російських військ, що протягом трьох місяців мають звільнити румунську територію.

* БЕРН. (Дена-Ройтер). Швейцарський уряд провадить переговори з Швецією та Ірландією про скасування віз на подорож між цими трьома країнами.

* БЕРЛІН (Дена). В советській окупаційній зоні перебуває тепер приблизно 100 тис. дітей-сиріт.

МОСКВА. У Фінляндії заарештовано 1.200 осіб. Їм закидають, нібито вони тою чи тою мірою були причетні до спорудження таємних складів зброї, 40 офіцерів з вищого командного складу відповідаютимуть перед судом. («Штуттгартер Нахрїхтен», 8. 3. 47).

* ВАШІНГТОН. (Дена-Ройтер). Три кораблі Антарктичної експедиції адмірала Берда, повертаючись до США, прибули до Нової Зеландії. Таким чином Антарктична експедиція офіційно закінчена.

* ПАРИЖ. (Дена). Минулого тижня помер від вади серця у віці 64 років Шампеттьє де Рїбе, голова французької Ради Республіки. Два роки він пробув у німецькому концентраційному таборі. На першому Нюрнберзькому процесі брав участь як французький головний обвинувачувач.

* БЕРЛІН. (НЦ). Насильно вивезені особи і колишні військовополонені Об'єднаних Наций, які користуються підтримкою УНРРА або приміщені в таборах англійської зони, можуть бути допущені до всіх університетів і вищих навчальних закладів англійської зони, якщо мають відповідну освіту і знання німецької мови. Дозвіл видає УНРРА і уповноважені англійських контрольних установ. Претенденти мають подати причини, чому вони бажають вчитися в Німеччині, а не на своїй батьківщині.

* МАНІЛЯ. (Радіо-Штуттгарт). 10-го березня на президента Філіппинської Республіки Рокса вчинено бомбовий замах. Під час одних людських зборів, коли президент виступав з промовою, вибухло декілька гранат. Вбито чотирьох осіб, але президент не ушкоджено. Гадають, що замах зв'язаний, очевидно, із змовою проти Уряду.

* БЕОГРАД. (Дена-Гойтер). Президія югославських Національних Зборів видала наказ конфіскувати приватну власність екс-короля Петра і позбавила його права югославського громадянства.

* ЛОНДОН. (БВС). У французькій окупаційній зоні Німеччини заарештовано 37 провідних членів так званої румунської Залізної Гвардії, серед них декілька міністрів румунського еміграційного уряду, що був організований румунським фашистом Горія Сїма 1944 р. в Німеччині.

* ВАШІНГТОН. (Дена-Ройтер). США гостро заперечували в одній ноті, пересланій до Москви, проти советського втручання в справі неконституційного уряду Угорщини, а також з приводу арешту представника партії дрібних власників Бели Ковача.

* ЛЯЙПЦІГ. (Дена). В Ляйпцігу відбулися масові збори німецьких політичних партій російської зони. Промовляли провідники партій Пік, Гротеволь, Кайзер і Кюльн. Одностайно схвалено резолюцію вимагати політичної та економічної єдності і створення центрального уряду для всієї Німеччини.

Нашому заголові вже дещо відомо про ці всі зовнішні труднощі, що стоять перед нами на шляху до збірного переселення. Відомості ці ширше висвітлено в журналі «Переселенець», частково на сторінках періодичної преси, а крім того обговорювано їх нещодавно на 2-му Пленумі ГУПРади, що відбувся 21 лютого ц. р. Причини цих труднощів виявлено не тільки на підставі безпосередніх спостережень, з голів закордонної преси, але також великою мірою їх підтвердили своїми завваженнями і заявами представники організацій наших заокеанських братів, які в турботі за нашу долю виразно на це звертали нам увагу.

Часті нагадування про цей невідрадний стан не мають зовсім метою сіяти будь-яку зневіру, або доводити аж до одчаю слабші нервами одиниці через безвиглядність їхнього теперішнього стану, але навпаки, мають спричинитися лише до правильного підходу до проблеми. Мужне з'ясування дійсності має стати підґрунтям для того, щоб вяснити докладно ці труднощі, пізнавати їх джерело і причини та тим самим легше їм протидіяти.

Слід сказати, що поряд труднощів технічної природи, як напр., потреба

великих фондів на переселення, недовстача транспортних засобів і т. д. ще маємо свої власні внутрішні перешкоди.

Від деякого часу спостерігається намагання окремих чинників різними простими і складними способами принизити моральну вартість скитальців взагалі, в тому числі і наших, щоб таким чином відстрашити і ті держави, які виявляють охоту, прийняти на поселення цей, мовляв, безвартісний елемент. Праця цих чинників буває така хитра, що дехто навіть несвідомо стає її знаряддям.

У створеній ситуації мале спростувати грубо перебільшені або часто викирвлені окремі нездорові випадки, які звичайно переносять на весь чесний загальний скитальців.

Ми мусимо далі поглиблювати нашу конструктивну роботу серед найширших мас і ділами тут, на чужині, доказувати всебічні здібності та охоту до творчої праці загалу українських скитальців. Поряд з цим зразковою поведінкою у кожній ситуації і на кожному кроці в та-

борах і серед чужого оточення давати наочні докази нашої справжньої вартості.

А якщо дійдемо до висновку, що це справді правильний підхід до справи, то маймо також відвагу признатись, що не все у нас гаразд діється у цій ділянці.

Постійні дощукальні удари долі по наших людях щонайменше від вибуху другої світової війни та ненормального життя від її формального закінчення, встигли вже у деякого викривити його, зрештою здоровий досі, погляд на життєві явища. Така людина просто боїться, або не хоче сьогодні думати на дальшу мету, щоб не пережити чергового розчарування. Цього роду люди чекають тільки на скорі і радикальні зміни, хоч вони мало ймовірні. Бо як же інакше можна собі пояснити такі явища, що, як тільки десь з'явиться якийсь хитрий ошуканець, або просто хитрун, що „записує“ людей на афідавіта, або такі „дає“, мовляв, готові візи на виїзд, то всі ці байдужі про це скоро довідуються, раптово оживляються та з'їжджаються до того добродія наввпередки з віддалі сотень кілометрів, щоб тільки без надуми і безкритично заплатити високий барши за привабну обіцянку?

Але коли підходите до такої людини з дальшесвягаючим пляном і вимагаєте від неї деякої терпеливості, ви натрапите на легковажне ставлення в цьому помилковому переконанні, що і так хтось за нього подумас і мусить ним далі опікуватись без його особистої участі. Таких людей представляє нам найкраще правдива, а може й видумана історія з старшою, самітною бабусею на скриніну. Оповідають, що на одному скриніну запитали бабусю, чому вона не хоче повертатись на батьківщину. Вона дуже здивувалась, що є ще на світі люди, що цього не знають. На черговий запит, як вона собі дасть раду сама у широкому, чужому світі, — вона відповіла звичливо: „та я вже, прошу пана, буду триматись тієї УНРРА, — куди вона, туди й я“. Яка ж роззброююча відповідь! Ми можемо до неї відноситись з поблажливою усмішкою у цьому випадку старенької жінки, але не можемо потурати тому, щоб такі настрої поширювались серед будь-якого гурту скитальців.

У такому середовищі натрапляємо також подекуди на своєрідну байдужість до повсякденної праці, бо ці люди чекають тільки „великих“ потрясаючих подій. Вони жадні тільки на сильні враження, яскраві і перебільшені вістки, а конкретних, непрямних і неефективних повідомлень не хочуть сприймати.

З таких ненормальних і відірваних явищ роблять принагідні спостерігачі неправильні висновки, звичайно, їх узагальнюють і хочуть потурати цьому роду забавкам. Вони вимагають „корисних“, рожевих звісток у пресі, вимагають негайних „реальних“ дій у справах переселення, хоч би лиш на те, щоб „щось“ робилося, для заквітзування, як вони кажуть, мас. Мовляв, така скучна робота, як перепис очочих до майбутнього і ще невідомого переселення та збирання дрібних внесків до переселенного фонду, людей не зворушує.

Нам не туди дорога. Ми не можемо потурати цьому роду забавкам, хоч би вони викликали своєрідне „пожвавлення“ організаційної роботи, бо це не веде до мети, яку собі намічує громадська відповідальна установа.

Ми мусимо собі виразно сказати, що справа переселення не є якимсь відокремленим актом від нашого всього громадянського життя. Всі додатні і конструктивні дії нашого збір-

го життя допомагають нам добувати корисні можливості переселення. Але кожний, навіть окремих випадок, погана або злочинна поведінка одиниць від цієї мети нас віддаляє. Тому мусимо, перш за все, стати збірно всі до конструктивної праці це тут, на цій еміграції, та рішучо активно поборювати нездорові і шкідливі елементи, що зловживають нашим добрим іменем.

Порушені тут питання були, між іншим, темою обговорення останнього Пленуму ГУПРади. Висновком тих нарад були здорові голоси і одностайні постанови делегатів, які при цьому схвалили дотеперішні заходи проводу ГУПРади та затвердили його плани праці у майбутньому.

Делегати одностайно висловились на Пленумі за таку розв'язку порушених тут питань:

1) Вони висловились за дальшу посилену працю на місцях для здійснення опрацюваних плянів та за якнайшвидше завершення збирання тих дрібних внесків до переселенного фонду, щоб створити для неї фінансову базу. З свого боку обіцяли повну активну участь у реалізації тих плянів.

2) З вдовolenням прийнято до відома заяву, що опрацювання зразкового статуту для переселенчих кооперативних громад уже закінчується і незабаром буде розіслано по таборах. Присутні делегати погодилися з цією думкою, що в тих кооперативах будуть гуртуватись очочі до переселення на те, щоб ще тут, на місці, провадити підготовчі практичні роботи з пристосуванням до потреб майбутнього поселення. У цій праці члени кооперативної громади мають себе взаємно пізнавати, закріплювати дружнє співжиття і приймати до свого гурту тільки вартісних робітників і чесних громадян.

3) Зокрема більшу увагу присвячено питанням перевизування у практичних фахах та поглибленню фахових знань серед позашкільної молоді. Вітаючи започатковану у цій ділянці по таборах роботу переважно за ініціативою і під ваглом УТП, доручено скласти відповідним чинникам якнайдоцільнішу програму практичного і всебічного навчання з пристосуванням до майбутніх життєвих потреб.

При тому представники з місць прийняли на себе зобов'язання належно висвітлювати konieczність придбання практичних фахів та заохочувати до масового і цілком серйозного відношення загалу до цієї важної проблеми.

4) У відповідь на різні обвинувачування в пресі, що показують загальний скитальців у неприхильному світлі, ухвалено безпощадно поборювати усі найдрібніші, нечесні і понижуючі нашу гідність вчинки та вибрики несумлінних одиниць. Акція в цьому напрямку не може обмежуватись тільки до відмежування здорового загалу від безвідповідальних одиниць, а треба з ними активно боротись, маючи на увазі цю величезну шкоду, яку вони приносять у всіх заходах переселення. Їх треба відокремлювати від здорового організму.

Це найважливіші справи, що мають нас скріпити на нашому внутрішньому фронті для заходів назовні.

Таким чином ухвали 2-го Пленуму дали нам цінні думки і вказівки для нашої дальшої роботи та морально підтримали ГУПРаду в започаткованій нею праці. Коли вслід за цим піде послідовна і посиленна праця на місцях, то треба сподіватись, що наша дальша доля не попливе за химерними хвилями випадку, а прийме такі форми, на які заслугове собі наша вартісна, але досі бита лихою долею, скитальщина.

А. П.

Мир, свобода і світова торгівля

Трумен про заснування організації міжнародної торгівлі

ВАКО. (Техас). Повертаючись з Мехіко, президент Трумен був запрошений до тутешнього університету, де йому урочисто присвоєно титул почесного д-ра прав. З тієї нагоди Трумен вголосив промову, в якій, між іншим, сказав:

„Є речі, які американці цінюють ще більше, ніж мир. Це свобода. Свобода віри, слова і приватної ініціативи. Цілком слушно, що обидві перші свободи тісно пов'язані з третьою. Американці цінюють своє право на вільну приватну ініціативу більше, ніж мир, і ця вільна приватна ініціатива є єдиною підвалиною, що гарантує успіх і для міжнародної торгівлі. Свобода розвиває там, де зведено насильство, і підпадає там, де владу занадто централізовано.“

Президент підкреслив, що від США залежить, чи світ знову прийматиме до нової економічної війни. В минулій економічній війні ніхто не переміг. Коли в 30-х роках зводили окремі битви цієї війни, на світ Божий виходили щораз чіткіше трагічні наслідки. Сьогодні ми стоїмо, як і в 1920 році, знову на повороті історії. З

причин війни національна економіка опинилася в хаосі, і тому її майбутнє здається непевним. Економічна політика ще не розвинулася до стабільних форм. В цій атмосфері відчаю і зволання вирішальним фактором буде спосіб керівництва, що його переберуть на себе США щодо решти світу. Ми — велетні світової економіки. Чи нам це подобається, чи ні, майбутні форми економічних відносин між націями залежать від нас. Світ чекає і спостерігає, яким шляхом ми підемо. Перед нами вибір. Ми можемо повести нації до економічного миру і ми можемо кинути їх на економічну війну.“

„Після першої світової війни США запропонували утворити Лігу Націй, Організацію, яка мала утримувати лад у світі, але коли цю пропозицію було прийнято і Лігу Націй засновано, наша країна пропустила нагоду стати її членом... Цього разу ми обрали інший шлях. При заснуванні ООН наша країна відіграла провідну роль.“

Президент Трумен висвітлив потім плян заснування організації міжнародної торгівлі, до якої належать 18 держав. Підготовчий комітет, який почав свою діяльність минулої осени в Лондоні, 10-го квітня ц. р. в Женеві має остаточно опрацювати проєкт світової Торговельної Карти.

Болгарія закриває кордони

АНКАРА. (АП). 7-го березня Болгарія закрила свої кордони з Туреччиною. На думку дипломатичних спостерігачів, таких заходів треба сподіватись також і щодо болгарських кордонів з Грецією, Румунією і Югославією. Як повідомлено, такий стан триватиме приблизно 10 днів. Про причини можна тільки догадуватись. Добре поінформовані кола тієї думки, що ці заходи мають приховати рухи військових з'єднань, при чому невідомо, чи мова йде про російські частини, чи про болгарські.

Такий вигляд має Європа сьогодні

АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКА ПРЕСА ПРО ДП

Лютий 1947 року був переломним щодо висвітлення англо-американською пресою питань ДП. На місце статей про те, що „треба шось робити“ і „якось помагати“ прийшли конкретні матеріали про потребу робочої сили в різних країнах і про можливість завантаження ДП.

Часопис „Манчестер Гардієн“, за 1. 2. 47 поміщає статтю „Яку кваліфікацію мають ДП“ і в ній подає таблицю про кількість ДП (за даними УНРРА), що чекають переселення. З тих даних виходить, що разом є біля 250.000 чоловіків і 180.000 жінок, що можуть стати джерелом робочої сили. Потім перераховується кількість ДП різних спеціальностей (напр., лікарів: 1348 чоловіків і 439 жінок).

Часопис „Старс енд Страйпс“ від 12. 2. поміщає статтю під назвою „Мек Нерві сказав „Окей“ за приводу плану переселити 20.000 ДП до Бельгії“. В цій статті, між іншим, пишеться: „Сьогодні місцева влада висловила своє задоволення бельгійському уряду, бо він одним з перших у світі відкрив двері для масового переселення ДП з американської зони Німеччини“. Далі генерал сказав, що армія буде допомагати бельгійським імміграційним місіям реєструвати і відібрати добровільних, забезпечити транспорт і харчуванням їх до кордонів Бельгії.

Часопис „Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 22. 2. повідомляє: „Французька делегація з 11 осіб об'їжджає французьку і американську зони, щоб переконати ДП переселитися до Франції. Ця делегація покищо „збирає факти“. Французи особливо зацікавлені у можливому переселенні ДП як шахтарів с.-г. робітників, текстильників і сталеливарних робітників. Якщо справа розв'яжеться позитивно, то до Франції зможе переселитися 20-40.000 робітників плюс їх родини.“

Англійська преса пише дуже багато про використання ДП на роботі в Англії. Це питання викликало дискусію між урядовими установами і тред-юніонами (профспілками), які, боячися майбутнього безробіття, виступають проти допущення до Англії чужоземних робітників.

Парламентарський репортер пише в часописі „Контінентал Дейлі Мейл“ за 19. 2., що питання про робітників-чужинців обговорювалося на засіданні кабінету, а потім прем'єр-міністр заявив членам парламенту в Палаті Громад, що міністер Праці і канцлер Лякстерського Герпостства вправляють комісію до англійської зони Німеччини й Австрії для класифікації і відбору ДП на працю в Англії.

Той же часопис за 22. 2. подає так звані „Білий Папір“, тобто складені британським урядом економічний огляд за 1947 рік, що окреслює лінії, по яких має бути спрямована британська політика в галузі промисловості. Там, між іншим, говориться: „Старі заперечення проти чужинців більше не дійсні. Нема чого сподіватися, щоб в наступні роки праця чужинців відтиснула британських робітників від праці. Уряд ладен не допустити чужинців на працю в ті специфічні галузі, де є досить англійців“.

В тому ж часописі за 23. 2. пишеться, що п. Клемент Девіс, лідер парламентарної ліберальної партії, коментуючи „Білий Папір“, сказав за приводу завантаження чужинців: „Чому вони не зробили цього раніше? Бельгія зробила це, Франція зробила. Обидві зберуть вершки і лишиться саме збиране молоко.“

Часопис „Манчестер Гардієн“ за 20. 2. з приводу погодження найму чужинців з тред-юніонами пише: „Конгрес тред-юніонів ладен допомогти урядові в цій справі, але окремі союзи мають дати згоду на допущення чужинців до праці. Наприклад, шахтарі погодилися допустити поляків з Польського Переселенського Корпусу (створений з воєнк колишньої армії Андерса, що перебувають в Англії. — Прим. Л. К.), але не можна інтерпретувати це як згоду на те, щоб усі чужинці зголошувалися на роботи до шахт. Таку ж позицію репрезентує і союз сільсько-господарських робітників. Він згодний прийняти чужинців для роботи на британських полях, але не в надто великій кількості, бо чужинці можуть прийняти вищий життєвий рівень і так погіршити умови праці в усій країні.“

Отже, питання про широке застосування чужинської робочої сили в Англії ще остаточно не розв'язано.

Із Сполучених Штатів нема повідомлень про пом'якшення імміграційних законів, хоч, як завжди, є статті, що закликають до цього (напр., Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 10. 2. стаття „Батьківщина для ДП“).

Часопис „Контінентал Дейлі Мейл“ за 7. 2. повідомляє, що Канада полекше імміграційні обмеження і незабаром має вислати досвідчених імміграційних інспекцій і медичний персонал до Європи. Не буде заперечення проти допущення жидів, українців і поляків, що відповідатимуть певним вимогам.

„Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 9. 2. пише, що Чиле підписало з Міжурядовим Комітетом Утікачів угоду про прийняття в 1947 році 2000 європейських втікачів разом з їх родинами. Імігранти мають бути відібрані з кваліфікованих робітників.

„Старс енд Страйпс“ за 21. 2. пише, що бразильська група, яка оглядала табори ДП в трьох зонах Німеччини й Австрії, виїхала до Лондону, щоб потім повернутися до Південної Америки і подати урядові свої остаточні пропозиції.

Як повідомляє „Контінентал Дейлі Мейл“ за 22. 2. представник Аргентини підписав у Річі угоду про щомісячну імміграцію до Аргентини 5000 італійців. В тому ж часописі за 9. 2. є повідомлення, що поляки в Лондоні дістали 2.000 віз на в'їзд до Аргентини.

У Женеві розпочала роботу підготовча комісія ІРО (Міжнародної Організації Втікачів) — див., напр., „Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 19 і 20. 2.

На перших сторінках усіх часописів була надрукована пропозиція Трумена перед конгресом приділити 75 міль. доларів для ІРО (напр., див., „Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 26. 2.). Президент сказав: „Надзвичайно важливо, щоб ІРО розпочало роботу 1. 7.“ і виступив за те, що США мають „твердо і рішучо керувати цією організацією“.

Говориться і про врегулювання тимчасового стану ДП в Європі. Широко було повідомлено про те, що 270.000 ДП, які перебувають у британській зоні, і тепер увійдуть у німецьку економіку, повинні бути зареєстровані в установах праці і працювати (див., напр., „Манчестер Гардієн“ за 20. 2.).

„Старс енд Страйпс“ за 25. 2. повідомляє, що ДП в різних зонах адмініструються по-різному. В американській зоні є тепер 376.000 ДП, з яких половина працює, а решта не працює не тому, що не хоче, а тому, що не можна знайти для них відповідної праці.

І рідні країни не забувають про ДП. „Нью-Йорк Геральд Трібюн“ за 10. 2. в статті „Београд пропонує вернутися втікачам“ пише: „Вчора п. Бранко Поповіч, голова Урядового Репартаційного Департаменту, оголосив амнестію югославським втікачам воєнного часу. Югославський уряд пропонує широкий план репартації, де спеціально передбачено, що учасники різних антиурядових організацій можуть повернутися за певних умов, а хто не вернеться, то втратить громадянство. Проте, й такі особи, якщо згодом „зрозуміють свою помилку“, то можуть повернутися додому; в цих випадках дозвіл буде даватися індивідуально.“

Той же часопис за 6. 2. подає промову польського президента Берута, в якій він сказав, що першим актом нового уряду буде амнестія всім політичним опонентам режиму. Він сподівається, що десятки тисяч поляків з таборів ДП Німеччини повернуться додому і візьмуть участь у відбудові Польщі.

У тому ж числі часопису пишеться, що Федор Гусев, представник Росії на Лондонській Конференції заступників міністрів чужоземних справ, вимагав, щоб у мировому договорі з Австрією було записано, що „кожна країна може вимагати кожного свого громадянина, якого вона підозріває у військових злочинах“. На це представник США ген. Кларк йому відповів: „Було вже у Відні багато випадків, що різні країни (очевидно, тут мова йде про Росію, Югославію і Чехо-Словацьчину) вимагали за довгими списками австрійських військових злочинців. В багатьох випадках більшість цих людей не були громадянами тієї держави, яка їх вимагала“. Тут він мав на оці, що Совети здебільшого вимагали балтійців, яких США не вважають за советських громадян. Крім того, є біля 1500 югославів лояльних до короля Петра, яких бажає дістати Югославія. Також є декілька тисяч поляків, що їх бажає Польща і головний злочин яких, на думку США, є той, що вони не люблять сучасний польський уряд.

В тому ж часописі за 10. 2. журналіст Нед Руссел повідомляє далі про засідання заступників міністрів: „Було очевидно, що п. Гусев був злий на американську пропозицію щодо заїжданих військових злочинців. Але коли він запропонував, то генерал Кларк сказав, що тисячі втікачів і ДП в Австрії є люди, що тікали зі Сходу, щоб знайти захист.“ США не дозволять щоб їх видати якійсь державі без підтвердження особи, доказу її державної належності та якогось доказу її провини.

Трапляються люди і не з батьківщини, що з охотою повернули б ДП додому. То, певна річ, є комуністи. „Манчестер Гардієн“ за 13. 2. в статті „Комуніст — член парламенту — виступає за повернення поляків до Польщі“ подає звіт про дискусію в парламенті з приводу розселення 127.000 поляків, що раніше були в армії. В дискусіях виступив комуніст Галлачер і сказав, що поляки повинні по-

Московська конференція розпочалася

МОСКВА. (Дева-Ройтер). 10-го березня о 15 год. за німецьким часом розпочалася Московська Конференція. Засідання відбуваються в приміщеннях будинку авіаційної промисловості. Рада Міністрів відбуватиме свої наради у великій т. зв. Білій залі будинку, тоді як для зустрічків закордонних міністрів та їх секретарів і комісії призначено окремі робочі кімнати в цілому будинку. Делегації також мають власні приміщення для нарад.

Як повідомляла агенція „Ройтер“, Конференцію відкрив Молотов, привітавши делегатів короткою промовою. Англійський міністер закордонних справ Бевін подякував Советському урядові за привітання і прохав Молотова головувати на першому засіданні. Молотов прийняв запрошення і висловив надію, що надалі інші міністри головуватимуть по черзі.

Перше засідання Ради Міністрів тривало майже годину і 45 хвилин. В цілому у ній взяли участь 24 делегати і фахівці. Міністри пого-

дилися дотримуватись порядку денного, виробленого ще в Нью-Йорку (складається з шести пунктів), і обговорювати питання в такій самій послідовності.

Того самого дня вранці Маршал заявив американським журналістам у Москві, що його політика базується на Потсдамській угоді і штуттгарській промові його попередника Бернса. Ще під час своєї зупинки в Берліні Маршал сказав, що головна мета США в Москві — укласти пакт чотирьох великодержав, щоб Німеччина більш ніколи не змогла загрожувати світовому мирові.

Міністри умовилися відбувати щоденно два засідання: до обіду о 9 год. за німецьким часом (об 11 за московським) і по обіді о 15 год. за німецьким часом (о 17 за московським).

Як довідуємося із часопису „Швебіше Цайтунг“ за 11 березня, в пресі і радіо Советського Союзу панувала цілковита мовчанка з приводу початку конференції. Вранішні часописи жадним словом не згадали про цю подію. Радіо також зберігало цілковиту мовчанку, лише повідомило про прибуття чотирьох міністрів до Москви. Навіть не згадано про багаточисленні приготування міста, щоб прийняти делегації.

Загальне враження американських, англійських і французьких кіл у Москві з приводу майбутніх наслідків Конференції — песимістичне. Один із відоміших представників французької делегації заявив, що в кращому разі можна розраховувати на Другу Потсдамську угоду на наступний рік.

Розглядатимуть еспанське питання ПАРИЖ. Міністер-президент еспанського еміграційного уряду Родольфо Льопіс 7-го березня заявив, що Московська Конференція „не офіційно“ обговорюватиме еспанське питання.

На думку міністер-президента, еспанське питання знову передатимуть на розгляд ООН, щоб застосувати проти Франко „економічні санкції“, якщо в червні ц. р. Франко ще буде при владі.

Німецький кіноактор Віллі Біргель (Дева-Більд).

ЗВІДУСІЛЬ

* РИМ. Відповідаючи на запитання італійського часопису „Докса“, яка держава дружна до Італії?, 78% відповіло: „США“, 9%: ССРСР, 5% Англія і 1% Франція.

* ГАРЦ. Колишню підземну фабрику зброї „Фау“ Нідерааксверфен (Гарц) викинуто в повітря декількома сотнями тонн динаміту після того, як Совети вивезли до ССРСР приблизно 100 товарних позидів приватного матеріалу. („Райнішер Меркур“, 8. 3. 47.).

* АТЕНИ. В одному з ресторанів у Салоніках юрба напала на советського делегата, члена комісії в справах дослідження ситуації на Балканах.

* МОСКВА. Советське радіо повідомило про винахід апарату, за допомогою якого сліди читатимуть друковані книги. („Кронка“, 9. 3. 47.).

* РИМ. (ЮП). Як повідомляє Ватикан, молитву „Отче наш“ буде змінено спеціально для ескімосів, які зовсім не вживають хліба. Тому слова „хліб наш насущний дай нам сьогодні“ будуть змінені на „харч наш насущний дай нам сьогодні“.

* БЕРЛІН. З колишніх східних областей Польщі, які відійшли до Советського Союзу, 150 тис. східних жидів емігрували до Австрії і південної Німеччини. Частина з них чекає в Середземноморських портах пароплавів до Палестини. 5 тис. жидів бажають повернутися з Палестини до Німеччини. („Райнішер Меркур“, 8. 3. 47.).

Польські кордони і російський режим

„Трамплін російського імперіалізму“

В американському часописі „Нью-Йорк Пост“ недавно вміщено чергову статтю відомої американської публіцистки і письменниці Доротті Томпсон, що перебуває в Польщі з дня виборів. У цій статті п. Томпсон зазначає, що дарма в Америці таке надмірне значення надавали „вільним виборам“ у Польщі. Замість того слід було звернути увагу на саму ситуацію сучасної Польщі.

„Не існує така вільна і незалежна Польща, яка хотіла б чи могла б віддати добровільно понад 40% своїх історичних володінь разом з 13 міль. людности. Територія на Схід від лінії Керзона, признана Советському Союзові, російська ніколи не була. Щоправда, цю територію не заселяли виключно поляки, але ж і Советська Росія не заселена виключно росіянами. Згадай простір, точніше більшу його частину, Росія насильно прилучила 1939 р., наслідком пакту Ріббентроп — Молотов. До 22-го червня 1941 р., поки цей пакт був чинний, росіяни ставилися до поляків не краще, аніж німці.“

3 дня, коли Польща стала союзником Советів, людяність диктувала зліквідувати угоду Ріббентроп — Молотов, вчинену коштом Польщі. Проте Сталін домігся затримати непристійно набуту територію, а Черчіл і Рузвельт підтримали його. Як компенсацію за втрачені землі, Польща одержала (щоправда,

трохи двозначно) в Потсдамі Нижній Шлезьк, а також частину Західної Прусії і Бранденбургу. Ці німецькі землі польськими ніколи не були. Тож кордон Польщі таким чином пересунуто на Захід і тепер він лежить якихось 30 км від Берліну.“

За згодою західних держав

„Якщо дивитися в дальше майбутнє, безперечно таке врегулювання справи є облудою — так з погляду політичного, як і економічного. Населення Польщі, по втраті національних меншин, зійшло до 24 міль. Облесті, що їх тепер здобула Польща від Німеччини, мали раніш 10 міль., а прохарчувували не менш 15. Дуже сумнівно, чи зможе Польща, зменшавши свою людяність через виселення з тих областей німців, колонізувати новонабуті простори. А вже з певністю можна сказати, що оборонити їх сама Польща не зможе.“

Такий стан з кордонами неминучо призвів до створення в Польщі поліційної держави, що спирається цілком на ССРСР, який, за згодою західних держав, був творцем нової Польщі. Вимагати від такої поліційної держави, щоб вона провела вільні вибори — це або політична наївність, або крикливо гіпокрізія.

Тільки адміністрація, вірна Росії, сперта на явну силу перевагу, змогла накинати польському народові таку розв'язку справи кордонів, розв'язку, що легковажить історію, традицію, досвід, справедливість і

економічні вимоги. А тим часом таку розв'язку створили для Польщі всі держави — члени „великої трійки“.

Ніхто поляків не питає

„Отже троє людей (Рузвельт, Черчіл і Сталін. — Ред.) ухвалили рішення щодо польських кордонів, не запитуючи думки жадного представника зацікавленої країни. Таким чином рішення це зроджене силою і на силі базується. Його не погодити з принципами невіддільності, воліності і демократії. Наполягання на тім, щоб наслідком такого рішення народ польський був вільний, є суперечне в самих підвалинах.“

Форма державного ладу в нищій Польщі становить логічний вислід „миру“, створеного „великою трійкою“ для Польщі. Річ зрозуміла, що дехто з учасників „великої трійки“ (в тім числі без сумніву Черчіл) починають собі здавати справу з того, що вони зробили. Таке врегулювання польської проблеми створило трамплін для російського імперіалізму в Європі й унеможливило (як це ми побачимо) сприйняти для Заходу врегулювання німецької і загальноєвропейської проблеми.

Наші скарги в цій справі дуже записнілася, а вже зовсім нічого адресувати їх варшавському урядові, а тільки Москві. Москва ж, у цілковитій згоді з правдою, може відповісти: „Адже ви перші на це погодилися“.

(За „Дзєнніком Жолнежа“ ч. 36 / 770) Подав А. ЮР.

Березень 1917 р.—початок революції в Україні

Тридцять років тому

Минає 30 років відтоді, коли московський цар склав свої уповноваження на руки членів 4-ої Державної Думи. І ті, що приймали зречення царя Миколи II, були найбільші монархісти: Віталій Шульгин українського походження, редактор найбільшого антиукраїнського часопису „Киевлянин“ у Києві й, здається, Пурішкевич із Бесарабії, теж крайній монархіст. Така іронія долі, що найбільші прихильники режиму царського, власними руками режим той ліквідували. Видно й їм уже було забагато тієї „распутівщина“, того розкладу на верхку монархічного ладу, що спричинило до катастрофи так на фронті, як і в середині монархії. Це сталося у кінці місяця лютого (ст. ст.). Тоді ж постав і тимчасовий уряд на чолі із князем Львовим. Така була політична прелюдія до революції в Україні, що підготували українські (переважно більшість) полки — Волинський, Литовський й інші, повставши в лютому місяці 1917 р. проти московського царя.

Ці моменти нової ери відчувались і в Україні. Ходили якісь непевні чутки, неясні натяки, скупи відомості про неспокій. Але праця в Києві йшла ніби нормально. Всі були на своїх місцях, всі виконували свою службу. Я в той саме час жив у Києві в ролі професорського стипендіанта при кафедрі російської мови й літератури Київського Університету й учителював у одній із державних гімназій (8-а гімназія). І на самім початку березня в одну із серед, день семінару російської філології акад. Волод. Перетця, що жив уже в Петербурзі, мн. бувши учні академіка і члени його семінару, продовжували наукову працю семінару й далі за традицією сходились. Засідання наукове в що останню середу відбувалось якраз у мене (Хрещатинський провулок 3). Реферат був (не пам'ятаю на яку тему) проф. О. Огієнка. Збирались о 7 год. вечора. Один із членів семінару (з певних причин, не подаю тут прізвища) прийшов останнім і приніс вечірній часопис, в якому подавалась телеграма з Петербургу, що в Петербурзі пере-

рот, а в ставці верховного командування відбулось зречення царя Миколи II на користь рідного брата (не сина Олексія, що був престолонаслідником) Михайла Олександровича. Ця несподівана вістка нас заскочила так, що спочатку не знали й як реагувати. У одних була радість на лиці, у других — замішання й розгубленість думки.

Почалися розмови. Ділились враженнями і з'ясовували перспективи дальших подій. Вже було не до реферату й наукових плянів. Хвиля нових почуттів набігала на душу кожного й відтягла від головної теми сходня. Вирішили піти на Думську площу, подивитись і послухати, як суспільство реагує на таку вістку. Прийшли. Біля пам'ятника Столипіну вже був більший натовп, а в інших місцях площі зібралися невеликі гуртки й обговорювали ситуацію, ділилися враженнями. На Думській площі ми розійшлись, попрощавшись, у різні сторони. Я підійшов ближче до пам'ятника Столипіну. Там у середині натовпу, що оточував пам'ятник, на східках останнього стояв якийсь темпераментний промовець не слов'янської породи і запально промовляв про гніт самодержавної влади і про перспективи революції. Йому заперечував мужчина в простому, майже робітничому одязі, вже старший. Цього останнього підтримували інші, переважно росіяни. Тому, що мову промовця перервали, він нервувався ще більше, розмахував руками і, захлинаючись, доводив яку вагу для пролетаріату має таке зречення царя й у кінці проголосив: „Хай живе пролетарська революція!“

На такий несподіваний кінець із натовпу почулось лише кілька голосів, решта публіки мовчала. Видно було, що вона розгубилась. Але раптом біля пам'ятника піднялася ясна висока постать і сильним голосом заговорила українською мовою. Сенс промови був такий: Українська столиця Київ і весь український народ з радістю вітає виступ полків у Петербурзі і приймає революцію. Український народ виходить на свободу і буде сам у своїй власній хаті порядкувати своїм життям. Закінчив словами: „Хай живе вільна Ук-

раїна!“ Але на зовсім уже несподівані слова промовця не відгукнувся ніхто. Публіка почала розходитись, побачивши на Хрещатику наближення поліційного патруля.

Важливіші події, що відбулися в Україні 1917 р.

7 березня. Початок революції в Росії і в Україні.

15 березня. Російський цар Микола II зрікся свого престолу.

7 квітня. Утворено Українську Центральну Раду в Києві.

19-20 квітня. Відбувся Перший Всеукраїнський Національний Конгрес у Києві.

5 травня. Відбувся Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд у Києві.

23 червня. Оголошено I Універсал Української Центральної Ради.

17 липня. Оголошено II Універсал Української Центральної Ради.

20 листопада. Українська Центральна Рада своїм III Універсалом проголосила Українську Самостійну Державу.

Кінець листопада. Московсько-більшовицький уряд оголосив війну Україні.

ЛЕОНІД ПОЛТАВА

Послання в Україну

Щоночі тужно свищать поїзди,
Мандруючи з країни у країну.
Куди ж ви кличете, неблаганні, куди?
Невже в неукраїнську Україну?

Тісне, як острів, це моє життя,
Вузькі й круті його чужі пороги.
А серце — сль, наче багаття,
Що мить — і спалить вже тебе самого!

Не згадуйте недобре. Я ізнов
Відхожу далі й далі — не даремно,
Бо у житті мене веде любов
І вічна віра у кохану землю.

Всього відрікся: і полів, і рік,
І матері, і дому... — все покинув,
Та все ж тебе не відречусь повік,
Моя безсмертна, рідна Україно!

Над Києвом — північні прапори
І Київ жде, коли свої воскреснуть.
Воскреснуть, Києве! Ми йдем для них творить,
А як і смерті — то умерти чесно!

1947.

Л. БІЛЕЦЬКИЙ.

Другого дня на будинку міської Думи замаюрів червоний прапор революції. Міський голова Рябцов був російський соціаліст-революціонер.

Вертаючись додому після шкільних занять, завернув я на Думську площу. Публіка невеликими групами збиралася на вулицях, а на Думській площі було багато людей, але був і поліційний патруль, що за традицією скокував волю до виступу. В окремих групах змагались всі три течії: жили стояли за пролетаріат, „робочий клас“ і революцію; москалі — есери і інші угруповання (кадети тощо) стояли за „велике русское дело“; українці — за Україну. У таких різничованні поглядів під час дискусій, що не раз кінчалися і поважнішими інцидентами, визначалось виразно дві основні лінії: одна московська, що вороже реагувала на всякі українські претенсії: вона об'єднувала погляди всіх росіян і навіть національні меншини. Друга — українська, що спочатку виступала обережно, але з часом, коли українські свідомі низи, а то й високошкільне студентство

почало звикатися з новими проявами життя, а тоді частіше лунали й українські голоси і були вони сміливими.

Взагалі ж революція заскочила українців у Києві, та їх і небагато й було. Більшість перебувала у війську поза Києвом. Часописи були закриті, видатніші діячі українці інтерновані або заслані; ще інші — були на праці в „Союзі городів“ або в „Союзі земств“. Але поклик революції і національного обов'язку примусив і українське суспільство виступати одверто, і перший такий виступ відбувся в неділю після телеграми. Збирались на площі біля Софії й пам'ятника Богданові Хмельницькому. Похід був величавий. З національними жовто-блакитними прапорами українці рушили Володимирською до Фундуклівської, Хрещатком до Думи і далі. Несли портрети Шевченка, Франка, Хмельницького, Мазепи, співали національних пісень. Біля Купецького зібрання одна частина рушила на Поділ, а друга догорі на Печерськ. Такою мені пригадується картина першого національного походу в Києві. Оживився український театр Садовського: „Гетьман Дорошенко“ Старинької-Черняхівської, „Боярива“ Лесі Українки й інші патріотичні п'єси збирали повний театр глядачів.

З'явилися перші чутки, що організується український провід. М Грушевський ще був на засланнях, але приїзду його чекали. Ініціативу щодо організації взяло Т-во українських поступовців (ТУП). Організувалось українство навколо Сергія Єфремова, Винниченка, Стешенка, Петра Холодного й ін. До 7-го квітня підготовча стадія закінчилась. Прибув М. Грушевський і став організувати Центральну Раду, як Парламент України. Центральна Рада виділила уряд — Генеральний Секретаріат на чолі з В. Винниченком, і С. Петлюрою — Генеральним Секретарем військових справ. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат містилися в Педагогічному Музеї.

Причини московської окупації України

Уривок із книжки І. Мазепи „Підстави нашого відродження“

Велика українська революція 1917 року, не зважаючи на всі неуспіхи й невдачі наших визвольних змагань тої доби, відіграла історичну ролу в пробудженні українського народу до свого власного незалежного життя. Революційні роки 1917-1921 будуть навкі запісані в історію українського народу, як початок нової епохи, нового життя. Під впливом великого революційного руху Україна пробудилася з історичного небуття. З аморфної етнографічної маси утворилася українська нація. Але до утворення української держави не дійшло. Чому?

Про це вже написано багато різних книжок. Але більшість авторів дуже односторонньо оцінює революційні події тих часів. Дехто з цих авторів, як я вже сказав, вважає, що в час революції 1917 р. українське суспільство мало в своїх руках всі засоби для збудування власної держави, бракувало лише добрих провідників і відповідальної політики. В. Липинський, Д. Донцов, В. Винниченко, М. Шаповал та інші, аналізуючи революційні події на Україні, приймають зовнішні причини

нашого тодішнього політичного життя за ті дійсні причини, що нібито були коренем всіх наших невдач. Так, наприклад, Липинський і Донцов винуватять українських соціалістів в тому, що за революції не створено української держави. З другого боку, Винниченко й Шаповал приписують наші тодішні невдачі головно тим українським соціалістичним групам, що були проти заведення на Україні своєї української „радянської“ влади. Якби, мовляв, українці організували свою власну радянську владу, то все було б гаразд. Словом, на думку всіх зазначених авторів, причиною наших невдач були в першу чергу провідники і їх політична ідеологія.

Такий підхід до справи пояснюється нерозумінням справи або вузько-груповими тенденціями авторів. Аджеж, наприклад, в Латвії, Естонії, Фінляндії, Грузії соціалісти також грали провідну ролу в час революції 1917 року. А проте це не стало на перешкоді створення незалежної Латвії, Естонії, Фінляндії, Грузії. Причина цього проста. Ці народи були в цей час, в порівнянні з українцями, більш розвинені на-

ціонально. Зокрема вони мали свою досить численну інтелігенцію, тому їм легше було дати собі раду при будівництві власної держави. Ми, українці, не мали розвиненої провідної верстви, тому наші завдання були значно складніші й тяжчі. Наша тодішня провідна верства була не в стані зробити більше того, що могла, — так само, як молода, незріла людина в своїй праці, звичайно, не може зробити стільки, як людина доросла. Тому й причин наших минулих невдач мусимо шукати не в тих чи інших окремих особах або політичних ідеологіях, а в першу чергу в загальному малорозвиненому стані нашого суспільства, як спадщині довгої попередньої неволі під владою царської Росії.

Український соціолог О. Бочковський про революцію 1917 року писав: „Треба об'єктивно ствердити, що з національного боку український народ не був і не міг бути належно підготований до цього великого здвигу. В процесі історії, з причин від себе незалежних, український народ не розвинувся в модерну націю. Його національна структура не була розбудована. Бракували в ній головні елементи: міські та провідні. Було обмаль національно свідомої інтелігенції та не було національно свідомого робітництва. Не було також політичного виховання, особливо на Вел. Україні. Дуже замерли державницькі традиції. Фактично

український загальний пройшов щойно культурний етап свого національного розвитку. Економічно був ще дуже кволий, а політично не мав змоги в задушливій атмосфері царської Росії належно окрипнути“.

І далі: „Я далекий від того, щоб не критично апотеозувати весь перебіг революції на Україні з-перед 20 років. Звичайно, були помилки: було їх багато й не могло не бути. Я хочу тільки констатувати й маю для цього підстави: ці помилки випливали не з соціалістичного світогляду, не з приналежності тодішніх провідників до тої чи іншої партії, а головню були обумовлені загальною невідповідністю українського загалу... Не слід забувати, що в той час соціалізм був домінуючим світоглядом. Тоді всі були соціалістами. Вся та історична доба проходила під знаком соціалізму. Інакше це й не могло бути в часи такого великого революційного здвигу, коли на Сході Європи валився старий феодальний лад і коли треба було з ґрунту перебудувати весь господарський та суспільний устрій, а до того творити ще нові форми національного й державного життя“.

Коли б революція застала наше суспільство на вищому ступні національного розвитку, то очевидно українським провідникам не тільки пощастило б збити до одного українського фронту всі активні українські сили, що були в нас дуже

розпорочені та розбиті, але й на провідні ролі в самому українському провіді, як і всюди в державних установах та армії, була б можливість висунути людей „кращих із кращих“, людей дійсно підготованих та здібних, а не так, як це було тому 25 років, коли фактично майже не було з кого вибирати.

Можна з певністю твердити, що коли б віками поневолена Україна не перебувала тоді в такому стані невідомості та неорганізованості, як це було в дійсності, то очевидно, що поза всім іншим вдалося б також приборкати й сваволо ть різних отаманів, що волили „самотужки“ визволяти Україну. Але загальна невідомість та неорганізованість українських мас були тим ґрунтом, на якому так буйно розцвіла отаманщина на Україні, з її розпороченістю та нездатністю до об'єднання своїх сил з її хаосом ідеологічних питань, нарешті, з величезним марнотратством людських сил.

Не є випадкове, що, напр., ні в Грузії, Литві або Естонії, ні в Польщі в той час не було такого партизанського руху, як у нас на Україні. Причини цього різні. Але одною з найновіших з них є факт, що ці країни, в наслідок іншої соціальної структури свого суспільства (мали свою численну інтелігенцію і т. д.) розпоряджали незрівняно більшими організаційними силами,

(Далі на 6-й стор.)

3 випадкових нотаток

1. Пільгрим шукає Менку

Чого коштує перепустка з Австрії до Німеччини? Ви думаєте тільки часу, енергії, грошей? Ні— вона коштує також нервів і крові. І ось, доставши такою ціною перепустку, пільгрим приїхав з Австрії до Німеччини. Він приїхав сюди шукати українську духову столицю, якщо не Мекку. Бо він прекрасно знає, що його двадцятитисячна колонія в Австрії розбита на чотири зони і дев'ять партій— це глуха провінція супроти сотень тисяч українців Німеччини— супроти того кількісного і якісного „гро“ нашої еміграції.

Об'їжджає пільгрим усі більші табори й еміграційні центри, заглядає у всі закутки бюр і мешкань, навіть за кожний коп. Він помічає окремі радісні іскри віри і творчості. Але не може їх уловити. Бо звикають іскри в темних сутінках і метуши сотень „закопаних столиць“. За кожним копом своя столиця і вона є в непримиримій боротьбі проти всіх інших „закопаних столиць“...

... Так, найкращий друг пільгрима! Трудно гостювати за тими кодами. Там найдавніші ваші друзі, з якими ви грали в дитинстві в дулаю, підозріло поглядають на вас, як на „евентуального“ прихильника, а скоріше як на агента ворожої держави іншої „закопаної“ столиці.

Словом, пільгрим, очевидно, був стомлений і мріяв про поворот до Австрії, коли з отаким настроєм він потрапив під мури фортеці Інгольштадт, обсадженої українцями. Очевидно тут забракло „копів“ і тому сталася надзвичайна подія— дружня зустріч аж трьох українських організацій: капелі бандуристів, балетної школи В. Переяславець і драматичної студії В. Гіряка.

2. Відома прима-балерина і її... кільканадцятьро дітей

Валентина Переяславець— відома прима-балерина столичної опери й балету після першої ж вистави

запросила студію Гіряка до себе в гості. В невеличкій класній кімнаті балетна школа Валентини Переяславець дала студіям цілий розкішний „духовий банкет“. Дівчатка віком від семи до дев'яти років продемонстрували ієрархічну структуру балетного мистецтва— від його найперших абеткових цеглинок до закінченої першої мистецької будови. Це був звіт за перші сім місяців праці (школа заснована 14. 6. 1946). Ці малі діти, втілюючи в собі свого керівника, справляють надзвичайне враження на тлі нашої еміграційно-провінційної каші, бо вони являють зразок столичного навчання, столичними методами, столичного мистецтва. Ми не боїмося тут впасти в перебільшення. Ми, звичайно, не побачили в Інгольштадті хореографічного театру, але ми побачили щось більше— колосальну енергію першорядного, висококультурного майстра, який за перші чотири місяці в холодних коридорах, без навчальної залі, дав дітям абетку хореографічного мистецтва, його найпотрібніші складові елементи, без яких мистецтво є калтурою. За дальших три місяці діти підготували кілька танків і дитячий балет на одну дію «Чародійна паличка». В. Переяславець дала тут танцювати кожному учневі, але з педагогічно-мистецьким майстерством відміряла ролю відповідно до сил кожної дитини. Балет режисерський, мистецьки пристосований до рівня вишколу і таланту виконавців, а не навпаки. Тут досконала педагогіка й мистецтво увійшли у стоп, що здивував і потряс гостями.

Є щось незабганне в балетному мистецтві дітей. Може тут— озброєна вишколом безпосередність і свіжа наївність дитячого світу, за якими так б'ється і тужить, як за недосяжною мрією, мистецтво допрослях.

3. В гостях у капелі Китастого-Божина

Через день студія Гіряка була в гостях у капелі бандуристів. В тій капелі, про яку більше пише чужинецька, ніж наша преса... І зрозуміло: оцінити таке метропольне явище, як праця капелі бандуристів, легше чужинцям, бо вони не мають „закопаних столиць“, зате мають фахових музичних критиків.

Капеля виконала перед студією Гіряка низку речей з силою правдивого мистецтва і правдивих природних даних. В житті не часто даються такі мистецькі переживання

Сценка з „Блакитної авантюри“ (Залевський і Позняківна).

Фото М. Чехалюка

як „Байда“ Хоткевича, або „Гайдамаки“ у виконанні капелі Китастого-Божина. Ця річ вражає своєю поліфонією, скомплікованим ритмом, страшною драматичною силою, що справляє враження якогось хмаролу. При найсильнішому звучанні хору чітким і співзвучним компонентом звучать бандури. Правдива едність дужого людського голосу із звуком віжного інструменту. Диригент Божик виправдовує себе тут цілком. В особі Китастого капеля має оригінального композитора цього музичного жанру. Здається, капелі припадає честь і відповідальність творити сучасний український марш, пісню і романс. Якщо наші кращі поети увійдуть з капелею в тісніше співробітництво, то з цієї прекрасної майстерні може вийти не тільки нова пісня, а й новий український гімн, якого ми так потребуємо.

В дружніх зустрічах, розмовах в обговоренні досягнень і помилок, у взаємному творчому звиті драматичної студії, капелі бандуристів і дитячої білетної школи спостерегли ми радісний момент дійсно фахової праці, оригінальної творчості, серйозного, солідного вишколу, взаємозрозуміння і дружби товаришів праці і долі. Так, це заєскріла була перед нами іскра життя і праці, так би мовити, метропольного, висококультурного стилю, чужого провінційній нефаховості, емігрантському егоцентризмові, бездушному психологічному партикуларизмові. Це зародок духової структурності, без якої неможливо уявити собі життя здорової громади.

Тим то всі три колективи пережили свою зустріч як свято і як свою перемогу. Вони відчули кожен зокрема, що не одні борються і працюють у світі. Вони дали приклад, як наші культурні і політичні верхи мусять творити собі самі своє творче середовище.

Юр. ДИВНИЧ

Малий фейлетон

Імператорські величності

Дявовижна подія сталася нещодавно на „тому світі“. Прибув, кажуть, з „цього світу“ на „той світ“ представник ССРСР, щоб репатріювати колишніх російських царів на „родіну“. Скликав він тих коронованих осіб на мітинг, сам вийшов на трибуну, починає говорити:

— Товариші царі!
— Які ми тобі товариші? — буркнули царі. — Геть звідси!
— Громадяни царі!
— Які ми тобі громадяни?! Геть!
— Панове царі!
— Які ми тобі панове?! Геть!
— Ваші імператорські величності!

Ну, почувши, що представник „пролетарської“ держави звертається до них „ваші імператорські величності“, царі враз утихомрились, мовчки сидять, слухають промовця. А советчик як завів свою „расейську катеринку“, як завів. Росія, мовляв, тепер отака й отака, а зовсім не така, якою ви собі її уявляєте.

— Замість колишньої червоної армії, — казав советчик, — ми створили справжню російську армію, на чолі якої стоять видатні російські підполковники, полковники, та генерали — одне слово, як і колись було за славетного царювання ваших імператорських величностей...

Почувши таке, царі аж до ушей пороззявляли роти.

А советчик далі маже їх по губах медом:

— Замість колишнього інтернаціонального духу ми підтримуємо в Росії такий широ-російський дух, якого ніхто не відчував навіть за славетного царювання ваших імператорських величностей...

Царі радісно вдарили в долоні. А советчик ще дужче маже їх по губах медом:

— Замість дати людям свободу ми запроторили в тюрми, на каторгу, до Сибіру в тисячу разів більше людей, ніж за славетного царювання ваших імператорських величностей...

Царі ще гучніше вдарили в долоні. А советчик уже не маже царів по губах, а просто в рот наливає їм того — меду:

— Замість дати обіцяну самостійність меншим народам ми прилучили до Росії Галичину, Буковину, Закарпаття, ба навіть Прусію, а незабаром — ручуся вам, саме так буде! — прилучимо до Росії Дарданелли, а це ж було споконвічною мрією ваших імператорських величностей...

Після цих слів у залі зчинилось щось неймовірне. Царі поскоплювалися з своїх місць і цілим натовпом кинулися до советчика. Підхопили його на руки, підкидають догори та все вигукують:

— Ура!.. ура!.. ура!..
Так дерляся з отим „ура“ що аж похрипли. Далі Петро Великий запропонував резолюцію:

„З огляду на те, що вининий російський уряд як щодо внутрішньої, так і щодо зовнішньої політики зійшов на шлях колишніх російських царів, вважаючи за можливе і навіть бажане, щоб усі російські царі згодилися добровільно повернутися на свою „родіну“.

— Голосуймо! — гукнув Іван Грозний, який, до речі, головував на цьому мітингу. — Хто за цю резолюцію, прошу піднести руки. Дякую! Прощу опустити. Хто проти? Нема! Хто утримався? Теж нема. Одноголосно!

В залі знову загриміли оплески, почулося радісне „ура“. Царі кинулися один до одного — обнімаються, цілуються, плачуть на радість...

Але цим справа не закінчилась. Іван Грозний, Петро Великий і Микола I тут таки відразу подали колективну заяву про вступ до членів ВКП (б). А Катерина II викликала Катерину I на соцзмагання — ще до повернення на „родіну“ прооробити „Краткий курс історії ВКП (б)“.

Отже скоїлося з колишніми російськими царями. Однак дивуватися з цього не доводиться. Справді бо! Якщо московські комуністи змогли перетворитися на стопроцентних російських імперіалістів, то чому б російським царям, навпаки, не перетворитися на московських комуністів? Річ цілком можлива. Їх імператорські величності мають цілковиту рацію.

Мартин ЗАДЕКА.

ПРИЧКИ МОСКОВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ

(Закінчення з 4-ої стор.)

між Україна. Завдяки цьому, соціалісти цих країн, що, як сказано, також тоді грали ролю в своїх сусільствах, спромоглися об'єднати всі протибольшевицькі сили своїх вацій під одним проводом і за допомогою інших сприятливих умов збудували свої незалежні держави. Їм не стало на перешкоді те, що вони довгий час (до і після революції) працювали в тісному контакті з російськими соціалістичними партіями, зокрема, напр., грузинські соціалісти взялися до творення власної держави значно пізніше, ніж соціалісти українські. Не ідеологія рішила успіх або невдачу нашої боротьби, як видно також з подій у Галичині в рр. 1918-19. Там стояв на чолі український уряд з представників буржуазних угруповань. І все таки галицькі українці, хоч і мали за австрійського конституційного режиму сприятливіші умови свого національного розвитку, не можуть похвалитися більшими успіхами в своїй визвольній боротьбі, ніж — наддніпрянці.

Боротьба України за волю велася в нерівних умовах. В той час, як московський і польський народ мали за собою майже тисячлітню історію безупинного розвитку, український народ, „окрадений“ та приспаний довгою неволею, тільки з вибухом революції 1917 р. прокинувся до нового життя.

В таких умовах ніякий найталановитіший провід не міг би врятувати Україну від нової неволі так само, як свого часу, гетьманові Б. Хмельницькому, через відсутність

міцної та сконсолідованої провідної верстви й через несприятливі зовнішні обставини, не поспістило збудувати незалежну державу, яка б вдержалася й після його смерті. Україна часів революції могла стати незалежною тільки за допомогою інших держав, як це було свого часу з Болгарією, Румунією, Грецією, а в рр. 1917-18 з Чехо-Словаччиною, Польщею, Прибалтійськими державами.

Щоб утворити потрібні кадри підготованих для державної праці людей, опанувати міста, перебрати до своїх рук промисловість, торгівлю та інші ділянки національно-державного життя, очевидно, було замало одного-двох років. Для цього потрібні десятиліття.

Розглядаючи причини наших неуспіхів і невдач в час революції 1917 р., приходимо до висновку, що тут знову, як і колись за минулих епох, виступають майже ті самі головні сили: це ті чинники, що з давніх часів, починаючи від старої Київської держави, тяжать над українським народом, гальмуючи його нормальний розвиток, і беззастановно переривають процес формування його провідної верстви: сусідство з степом і пізніше з деспотичною Москвою. Наслідком руйнівного впливу цих зовнішніх сил кожного разу, коли приходять до зудару між Україною і її гнобителями — Московщиною та Польщею, український народ, не мавши в собі міцної організуючої провідної верстви, не вдержував боротьби в нерівних умовах і знову попадав у чужу неволю.

Мих. СИТНИК.

ВЕСНА

(спогад)

Йде весна. Мов дівчина, соромиться,
До криниці йде, що ген в селі,
І на плечах райдуга-коромисло
Гнеться аж до самої землі.

А в селі, немов нове народження,
Ходить пісня, збуджує серця,
Й не одна дівчина заворожена
Підбирає хустку до лица.

Журавлі вертаються із вирію
Грозовим вітрам наперекіс;
Сивий старець біля церкви з лірою
Шипіляє щось собі під ніс.

Дзвони б'ють. А тучі, наче помисли,
Бурано нахмурили чоло.
Вдарив грім — і райдуга-коромисло
Розкололась навпіл над селом.

Перший дощ упав на землю зливою —
І зітхнула з легкістю земля,
Навіть пес у лопухах під сливою
З радістю собачою приляг.

Ну, а ми? — Сміялися і вірили, —
Що не буде радості кінця,
Що весна, як найніжніша лірика,
Нам розкрила молоді серця.

1947 р.

14-го БЕРЕЗНЯ 1939 р. СОЙМ В ХУСТІ ПРОГОЛОСИВ САМОСТІЙНІСТЬ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Закарпатська молодь Карпатська Україна в боротьбі за державу

Ніхто не заперечить, що молодь у житті кожного народу відіграла велику роль. Подібне було і в Карпатській Україні. І тут молодь була не тільки носієм української національної ідеї, але також авангардом політичних змагань закарпатських українців.

На початку бачимо закарпатську молодь в українському пласті, перший курінь якого був закладений вже 1920 року при українській реальній гімназії в Берегові. Відтак пласт охопив всю шкільну молодь на Закарпатті і зачав проникати між селянську молодь. При гімназіях існували також самоосвітні гуртки, де закарпатська молодь доповнювала свою шкільну освіту. В 1927 р. заснував тодішній учень берегівської гімназії Степан Росоха товариство абстинентської молоді „Тверезість“, яке в 1931 р. перетворилось і об'єднало всі подібні товариства в „Союз абстинентів Підкарпатської Русі“. Завдання абстинентів було ширити тверезість між молоддю і населенням Карпатської України шляхом рефератів і преси.

Політичні партії також змагались організувати закарпатську молодь, але великого успіху не мали, бо це все були чужі партії, або експозитури чеських партій з Праги. Ще найбільше успіху мала аграрна партія, до якої вступала молодь, щоб там паралізувати москвофільський рух і підтримати її „українське крило“. Греко-католицька церква також організувала молодь до т. зв. Маріянських конгрегацій. Одностайної національної організації молоді не було, хоч було більше спроб таку створити, але всі статутні з різних „причин“ були відкинені чинниками влади. Статутарною організацією молоді були тільки „Союз Підкарпатських Українських Студентів у Празі“, якому чеське міністерство внутрішніх справ не хотіло затвердити назву „український“. Також не був затверджений статут Союзу Української народолюбської молоді, що постав 1934 року.

Проте, закарпатська українська молодь не спала і не гуляла, але ширі працювала всюди там, де тільки того треба було. Бачимо її при праці в читальнях „Просвіта“, в театральних і спортивних гуртках, як так само при всіх з'їздах. Активно бере участь у своїх часописах, з яких головніші були „Просвіта“, „Віночок“, „Наш Рідний Край“, „Пічка“. Свої політичні статті молодь містила в тижневик „Свобода“, „Руська Нива“, „Наша Земля“, пізніше в „Українським Слові“, „Землі і Волі“ та інших. В 1933 р. почав видавати в Празі д-р Степан Росоха часопис „Проблем“, який згуртував біля себе всю закарпатську молодь і став її боевим органом: В той час „Проблем“ був також одним речником чистої української національної політики на Закарпатті.

Свій перший з'їзд українська народолюбська молодь відбула 1929 р. в Ужгороді під проводом студента Університету сл. п. Івана Конача. Тоді було прилюдно зірвано з назвою „русин“ і прийнято назву „українець“, яку ще чеський режим ніяк не хотів визнати за офіційну назву. Другий з'їзд української народолюбської молоді відбувся в Мукачеві в 1934 р. під проводом д-ра Степана Росохи. З'їзд відкинув всі чужі політичні ідеології і проголосив засади українського націоналізму як єдиноправильні і зобов'язуючі в українській політиці всіх закарпатців: молодь і старших. На цьому десятитисячному з'їзді закарпатська молодь зрозуміла, де є її місце і які є її завдання. Літом 1936 р. відбувся під проводом Степана Росохи

з'їзд високошкільного студентства з нагоди 15-тиліття Союзу Підкарпатських Студентів в Ужгороді, який ще більше затвердив засади українського націоналізму, проголошені на II з'їзді в Мукачеві. По своїх успішних з'їздах закарпатська молодь не спочивала на лаврах, але пішла між народ і жертвенно віддала себе для праці.

Тодішні провідники Карпатської України, бачачи конструктивну працю закарпатської молоді, всюди допомагають їй своїми порадами і життєвою практикою. Старші мужі числяться з молоддю і добирають її до всякої праці, навіть політичної, пильнуючи, щоб молодь була заступлена в усіх українських установах і корпораціях.

Року 1938 відбувається в Ужгороді з'їзд делегатів I-ої Центральної Української Народної Ради, на якому вибирають нову президію; до неї ввійшов як заступник голови провідник закарпатської молоді д-р Степан Росоха. Цю подію прийняла молодь з великим захопленням, бо для нас, молодих, це було запорукою, що в майбутньому Рада керуватиметься засадами українського націоналізму, які певно не заведуть її до сліпої вулички. Натомість закарпатська молодь стала цілком до послуг Ради, як єдиного репрезентанта Карпатської України.

Дня 4-го вересня постає в Ужгороді організація молодих українців Закарпаття—Українська Національна Оборона, на чолі якої стоїть її ініціатор д-р Степан Росоха, редактор Іван Рогач та д-р Василь Іванович. Постанови УНООборони для нас, її організаторів, було справжнім святом, бо всі ми відчували, що постала організація, яка „не посоромить землі руської!“ УНО стає до помочі Ради і зачинає організувати свої відділи по всій Карпатській Україні. Відділи УНО гарно освідчилися в поборюванні мадярських і польських диверсантів, які вепокоїли Карпатську Україну вже з весни 1938 року. В листопаді перетворюється УНО в Організацію Народної Оборони „Карпатська Січ“, головну команду якої, що була водіораз політичним проводом Карпатської Січі, очолювали: д-р Степан Росоха, ред. Іван Рогач, Іван Роман та Дмитро Клемпуш. Військовий штаб Карпатської Січі був створений з військових старшин на чолі з от. Михайлом Гузарем-Колодзінським.

Тут мушу ще згадати, що ділом Української Національної Оборони були величаві маніфестації 7-го жовтня ввечері з приводу проголошення автономного уряду Карпатської України і дня 12-го жовтня по затвердженні того уряду Прагою. Могутні незабутні маніфестації, коли до нас палко промовляв з балкони народного дому „Просвіта“ в Ужгороді д-р Степан Росоха: „Частина наших бажань сповнилася. Карпатська Україна стала вільною зфедерованою державою, але ми бою доти не припинимо, доки увесь український народ не здобуде собі Самостійну і Соборну Державу“. Тверезі і мужні слова, які вогню наливали до наших жил, сталили й гартували нас до дальшої праці, до дальшої боротьби.

Про роль закарпатської молоді, яку вона відіграла як головний організатор і складова частина Карпатської Січі, не треба й говорити. Вона була першою, що зголошувалася до зброї і в дисциплінованих чотах січового війська боронила свою батьківщину перед наступаючим ворогом.

Карпатська Україна, що віками була відірвана від материних українських земель, до 1918 р. належала до складу Австро-Угорської держави. Власне, це була найвідсталіша провінція Мадярщини. Мадярщина все забирала, передусім дерево і сіль, а натомість нічого не давала. По розвалі Австро-Угорщини, мадяри змалалися будь-що-будь затримати Карпатську Україну в складі своєї держави. Будапештська влада вже в 1918 р. випрацювала закон про „Руську країну“ і призначила її губернатора адвоката Августина Штефана. Але мадярським обіцянкам ніхто вже не вірив. Проти „Руської країни“ спротивилися не тільки американські русини під проводом д-ра Юрія Жатковича, але головню домашні, під проводом о. Августина Волошина. Завдяки йому з'єднуються Руські Народні Ради, з яких найвизначніші були в Старій Любовні на Пряшівщині під проводом о. Невяцького, в Ужгороді (А. Воло-

пінше 90 днів по її проголошенні. Першим губернатором Підкарпатської Русі президент республіки призначив д-ра Жатковича, а його заступником — віцегубернатором чеха д-ра Еренфельда, в руках якого опинилася вся виконавча влада. Майже по 2-х роках свого „губернаторства“ д-р Жаткович на знак протесту, що Прага не дотримувала Сен-Жерменського договору і Конституційної Грамоти ЧСР, зрікається посади і від'їжджає до США. На його місце Прага призначає д-ра Антона Бескида—москвофіла, людину без власної волі і без ініціативи. Лішого чехи дійсно не могли знайти, щоб так надавався до їхньої політичної гри. Справу автономної Карпатської України Прага поклала „ад акта“. ЧСР поділено на чотири краї: Чеський, Моравсько-Шлезький, Словацький і Підкарпатський на чолі з крас-

тис українці; вони не розпорядження рішучо відкинули.

Хоч Прага бачила, що для неї ради вже нема і тепер чи в четвер, а таки автономію муситиме дати, то все ж таки крутила як могла, і вірячи в роздвоєність закарпатських політичних провідників, відклала з дня на день. Закарпатські українці, побачивши це, погодилися і з'єднаними силами створили 7-го жовтня 1938 р. перший автономний уряд Карпатської України. Прага, поставлена перед доконаним фактом, ще три дні крутила і лише 11-го жовтня ввечері затвердила його. Так Карпатська Україна стала рівноправною частиною чесько-словацько-української федерації і фактично Автономною Українською Державою з власним законодавчим Соймом та з власним урядом на чолі. Формально і де-юре це було закріплено окремим законом про конституційну грамоту Карпатської України, законом, що 22-го листопада 1938 ухвалив Парламент ЧСР в Празі.

На основі цієї конституційної грамоти Карпатської України та існуючих виборчих законів Чехо-Словацької республіки, проголошено вибори, які відбулися 12-го лютого т. р. Вибори були прямі, безпосередні і тайні після всіх демократичних засад, існуючих тоді в ЧСР. Обрано було 32 послів. На першому засіданні Сойму 15-го березня обрано президію Сойму, в склад якої ввійшли: голова д-р Августин Штефан, заступники голови: Федір Ревай і д-р Степан Росоха та секретарі: д-р Августин Дутка та інж. Леонід Романюк. Перший уряд Карпатської України, затверджений 11-го жовтня, урядовав до 26. 10. на чолі з Андрієм Бродієм. Міністрами були: Юліян Ревай, д-р Едмунд Бачинський і без теки д-р Степан Фенчик. Державні секретарі: о. Августин Волошин і д-р Іван Пешак. 26-го жовтня прем'єр-міністром був іменованний о. Августин Волошин, а міністрами—Ревай і Бачинський.

1-го грудня Бачинський випав, а на його місце був іменованний 17-го січня 1939 р. ген. Лев Прхала. 6 і 9-го березня переведено нову реконструкцію Карпатської України: прем'єр-міністр д-р Волошин, міністри: Степан Ключура, д-р Юрій Бражчайко і ген. Прхала, віце-міністри: д-р Юрій Перевузік і д-р Микола Долина.

14-го березня т. р. президент ЧСР д-р Еміль Гаха прийняв у Берліні протекторат Німеччини над чеськими землями: Чехією і Моравією, які другого дня окупувало німецьке військо. Уряд Карпатської України, щоб рятувати її перед зазіханням сусідів, проголосив самостійність Карпатської України. Другого дня Сойм Карпатської України ухвалив окремий закон, яким затвердив самостійність Карпато-Української Республіки і обрав першим її президентом д-ра Августина Волошина. Армією Карпатської України проголошено „Карпатську Січ“ на чолі з головнокомандувачем от. Михайлом Гузарем-Колодзінським, яка зводила вже героїчні бої з наступаючим мадярським військом.

Про Карпатську Україну, як Українську Державу, заговорила вся світова преса. І хоч вона існувала дуже недовго, бо „встояти не було сили“, то все ж таки з честю зійшла з світової сцени. В своїй героїчній боротьбі вона кров'ю написала гасло: Український народ хоче жити тільки в своїй вільній, самостійній і соборній українській державі!

Д-р Степан РОСОХА.

КАРПАТИ

Розспались поля, як карти,
Зникають села, наче сні...
Стоять задумані Карпати,
Покриті сріблом сивини.

Скриплять вози і пахне сіно,
Зливає звістка до мужви:
В Карпатах Хортиці — тридцять Дзвінок,
Сім тисяч Довбушів нових...

На сталі день, наган при боці,
Наказом вимірний крок...
Стрибає серце в ліс до хлопців,
Щоб життя продати за квиток.

ТЕОДОР КУРПІТА.

(з книжки „Not a pass“).

пши), в Сваляві (Комарницький) і в Хусті (д-р Бражайко) в одну так зв. І Центральну Руську (Українську) Народню Раду, яка на своєму з'їзді делегатів у Хусті проголосила 22-го січня 1919 р. злуку Карпатської України з Українською Народньою Республікою в Києві.

На жаль, влада УНР не могла в той час зайнятися долею Карпатської України, бо сама перебувала під тяжкими ударами відвічних своїх ворогів. Центральній Раді на Закарпатті не лишилося нічого іншого, як шукати іншої розв'язки. В травні того року вона вислала 100-членну делегацію під проводом о. Августина Волошина до Праги і жадає прилучення Закарпаття до новоутвореної ЧСР на засадах повної територіальної автономії. Цю думку цілком поділяли американські русини, провідник яких д-р Жаткович уже вів переговори в цій справі з президентом чеської народньої Ради, з президентом Г. Масариком. На основі Сен-Жерменського договору з 10-го вересня 1919 р. Карпатська Україна (офіційно „Підкарпатська Русь“) ввійшла до новоутвореної ЧСР як автономна її частина з власним законодавчим Соймом. Постанови цього договору зафіксовано в конституційній грамоті ЧСР, яка говорить, що Сойм Карпатської України скличе президент ЧСР не

вими президентами. „Підкарпатський край фактично володів його президент, чех д-р Розсіпал, а губернатор д-р Бескид із своїм секретарем приймали всякі делегації, появлялися на концертах та на урочистих з'їздах і маніфестаціях. Словом, „репрезентували“.

Майже 20 років безупинної боротьби треба було, щоб Прага нарешті заговорила про автономію Карпатської України. І так 1937 р. празький парламент ухвалив закон ч. 172-37 про перший етап автономії Підкарпатської Русі. Проти цього закону запротестувало якнайрішучіше ціле Закарпаття, бо він не тільки не реалізував т. зв. перший етап автономії, але нівежив її в самому ґрунті, бо і в майбутньому вся влада концентрувалася в руках краевого президента. А що Прага не думала серйозно навіть з цим „першим етапом“, показує наступне. Після цього закону була створена 24-членна „Губерніальна Рада“. Перше її засідання кілька разів відкладувало і так таки й не відбулося. Підкарпатським краєм керував і далі президент, яким знову був чех, д-р Мезник.

Та закарпатські українці не припинили своєї справедливої боротьби за політичні права. Під їхнім натиском Прага виявляє „добру волю“ запровадити автономію в життя. З початком жовтня видає вона розпорядження ч. 206-38, яким хитро зносить функцію краевого президента і вводить „другого губернатора“. Одним другим губернатором якраз мав бути д-р Мезник і надалі володіти Закарпаттям. Та ця хитрість Праги була занадто прозорою і на неї не могли зловити

Завдяки розумній політиці провідників старших і молоді на Закарпатті не дійшло до розбиття і не існувала проблема „батьки і діти“: всі були передусім українцями і всі разом прямували до кращого завтра Українського Народу.

Василь ВЕРЕЦІ-СІРМЯНСЬКИЙ.

Про дитячу літературу

Брак дитячої літератури — це не тільки сьогоднішня еміграційна болячка. Наша дитяча література дуже бідна: Марко Вовчок, Глібів, Франко, почасти Коцюбинський, ще менше Леся Українка і ще два-три прізвища, а решта — власне тільки дитячі книжки, хоч і виховні, але позалітературні. До того ж ми й досі не маємо дитячих повістей, як їх мають хоч би поляки (згадайте б „В пустині і пуші“ Сєкєвичча чи повісті Марії Конопницької), а таких творів, що їх дала дітям скандинавських фйордів Сельма Лагерлеф, ми такі, мабуть, не скоро діждемося. Немає познак і на те, щоб скоро дістали ми свого бодай малого Марка Твейна з нашим Томом Сойсром чи Геком Фіном. Хоч може й помиляюсь: чи не має, напр., перший том „Волині“ Самчука з його Володьком і Хведотом і з їхньою мандрівкою (щоб взяти куди тече та річка) щось „том-сойсерівське“, але при тому щось куди глибше, основніше? І може, власне, ця „Волинь“ і є предвісником нового звороту нашого письменства і в бік дитячого світу? Може також теоретичний пошук інтерес МУР'у, точніше його правління, до справ дитячої літератури дасть і реальні наслідки? Оце ж Юрій Косач викінчує п'єсу для дитячого театру „Золотий корабель“ і пише пригодницьку повість для старших дітей — юнацтва, Іван Баряний уже давніше сказав своє перше слово в дитячій літературі („Казка про дедка і Павлика мандрівника“) і обіцяє дальшу працю, — наші діти могли б чи не від нього власне дістати свою захоплюючу повість. Може якусь несподіванку принесе і конкурс на твори дитячої літератури, що його проголосило В-во „Нашим дітям“ ОПДЛ?

А на таку „несподіванку“ не тільки найвища пора, але й пекуча потреба, зважаючи на те, що ми — нація в поході, а завтра, може, станемо ще й напіві в діяспорі. А перетривати в діяспорі, як жиди, не легко. Тут треба вичиткових об'єднуючих і немирощих ідей — сил. Де в нас ці ідеї й сили? Безперечно, найбільша сила — це Шевченкове слово. Та чи вона, тільки вона одна — вистачальна? Тут ціла проблема, до того незвичайно складна й важка, але розв'язати її — це значить розв'язати проблему нашого дальшого національного буття чи не буття. І в цій проб-

лемі основний підмет та одночасно предмет становить не що інше, а діти, наші українські діти. Ми не відчуваємо пекучої потреби нашої великої дитячої літератури, нашою національною дитячою Євангелією, нашого, скажемо так, дитячого Шевченка. Щоб не з'ясувати широко, я наведу приклад. Покійний проф. Бочковський розказував якось, що у серці Франції — в Парижі, і досі живе бретанська мова. Що більше, її знають і малі діти. Звідкіля? Виявилось, що чудо це спричинює дитяча книжка бретонською мовою, але така гарна і захоплива змістом та мистецьким оформленням, що діти просто рвуться до неї.

Я цим ніяк не беруся казати, що наша дитяча література має стати для нас якоюсь панацеєю, єдиною напорятивною силою, але одною з таких сил вона мусить стати і це в найближчому часі. Оце й є чи не перша передумова перемоги в нашому бої за українську людину, за її збереження і за її духовність. Бій за українську дитину мусить стати основною проблемою нашої еміграції!

Нещодавно д-р Баран, роблячи в одній із статей підсумок тематики нашої еміграційної преси, підкреслює її одну велику недомогу: повне нехтування економічних проблем.

Це дало наслідки: господарські питання майже постійні тепер у наших часописах. І взагалі наша преса намагається бути, як це і слід, всебічною. Але все ж одна ділянка її аж ніяк не цікавить — це педагогічні проблеми.

Ось, напр., недавно ОПДЛ вислало до наших часописів статейку і текст анкети в справах обслуговування дошкільних дітей — їх думання, мови й творчості. Ні один часопис не помістив її — очевидно, „надто дрібна й не цікава справа“. З поверх 200 цих анкет, розісланих по таборах, досі ні одна не вернулася заповнена! Оповідку про конкурс В-ва „Нашим дітям“ ОПДЛ на твори дитячої літератури помістило тільки два часописи, до того ж у куточку, а один із них ще й негитним наголовком!

Справа з дитячим журналом. Він нам потрібен кінче і негайно. Але видавання журналу тепер можливе лише за згодою одного з наших ліцензованих часописів. І тут

стало на мертвому пункті: лист ОПДЛ до СУЖ-у в цій справі залишився... без відповіді. Згодом на мій уже приватний лист д-р Баран відповів, що СУЖ тут нічого відіяти не може. Особисті чи письмові мої звернення до поодиноких часописів також були безуспішні. Щойно в останніх днях, дякуючи насамперед проф. В. Порському, його ініціативі і громадському розумінню справи, нахльовується справа, з „Нашим Життям“. Покищо перше число журналу в друку. Очевидно, журнал задовольнить тільки частинно потреби в дитячій лектурі. Дитяча книжка і далі буде гостро потрібна. В-во „Нашим дітям“ дало досі всього вісім випусків, друкується чотири чергові.

Все це переважно передруки, бо до нових творів немає... ілюстрацій. Ніде правда діти: чудову байку Д. Соловія „Звір'ячий зимовник“ малює Ж. Ілюструє вже понад... два роки, другий малює — рік і чотири місяці, довелось, нарешті, її дати третьому. Повний гумору „Переполох“

Р. Заводовича жде ілюстрації від минулого літа; „Хлопці з зеленого бору“, нагороджені 1943 р. на літературному конкурсі першою премією, вже понад пів року зложені, в друкарні, але ждуть (теж уже третього з черги графіка!) свого оформлення. ОПДЛ вже двічі зверталося через пресу до наших образотворчих мистців прийняти ілюстрування дитячих книжок, але дарма. Ждуть ілюстрацій байки Франка, народні казки, збірка М. П-ва і т. ін. А тим часом появляються халтурні, безграмотні тексти з чудовими ілюстраціями наших передових майстрів...

Отже, справа дитячої книжки не тільки в руках автора і В-ва, але й графіка. Втрата (дай, Боже, щоб справді тільки часова) Судомори — не тільки величезна втрата нашої культури, але передусім наших дітей. До речі: його „Про двох цапків“ і „Бім-бом!“ побачать незабаром світ. Ці твори багато кращій від „Діти-огадайте“. Вірю, що заснування УСОМ справа мистецького оформлення дитячої книжки вийде з зачарованого кола.

Подібно і з справою мандрівного лялькового театру, бо ось майже рік його доля (чи власне „недоля“) у руках знавця і майстра цього діла, але в остаточному результаті ОПДЛ мусить просити до Баварії ляльковий театр з Австрії з „Жезиком“ А. Коломийця і М. Бутювича. Справу дитячого театру („Юного глядача“) ніяк не щастить ру-

Що сталося в Ельвангені

До Хвальної Редакції «Українські Вісті»

Управа філії Т-ва Укр. Ветеранів і філії Т-ва Укр. Політичних В'язнів в Ельвангені прохают ласкаво помістити у Вашому часописі постанову про останні події в ельвангенському таборі

ПОСТАНОВА

Спільного засідання Управ філії Т-ва Укр. Ветеранів і філії Т-ва Укр. Політичних В'язнів, відбутого дня 2 березня 1947 р. в Ельвангені

Безоглядна і безвідповідальна метода „керування“ в укр. таборі Ельванген сторонниками угруповання з під стагу загально відомого „блискучого відокремлення“ не раз висвітлювалася на сторінках укр. демократичної преси. Знані факти і події, що мали місце протягом цілого року на терені нашого табору, подавалися до відома укр. громадських чинників, як сигнали небезпеки і перестороги.

Не одержавши жадного категоричного спротиву із сторони провідних еміграційних інституцій, придушуючи терором всілякі прояви його в середині табору, пануюча кліма не хотіла знати і бачити меж і обмежень в своїй розгизданій діяльності.

Більше цього, навіть під час праці скринінгової комісії у таборі продовжувалася та ж сама шкідлива діяльність для укр. загалу — палело укр. часописів (Укр. Вісті, Неділя) та бито кольортерів тих же часописів і інші прикри потягнення, про які не слід зараз згадувати. В наслідок чого табір прирвав опінію одного з найгірших в амер. зоні і тому не можна було сподіватися добрих вислідів скринінгової комісії. З табору між іншими виключено також особи, які мали всі дані на дальшу опіку УНРРА.

В цьому часі розв'язано управу табору і директор УНРРА покликав на перехідний час правничу комісію, зложену з чотирьох правників з адвокатом Д-ром Заваликутом на чолі, завданням якої було виготовляти реклямації для виключених з табору і уділяти їм правних порад. Дотеперішній „провід“ табору не хотів погодитися з своїм цілковитим банкрутвом і почав шалену і неперемірливу агітацію у формі пілких наклепів проти правничої комісії, поодиноких осіб та директора УНРРА.

Шити з місяця. Все ж ідея лялькового театру прийнялася: таборовий ляльковий театр працює в Міттенвальді, Ельвангені і один в англійській зоні.

Треба сподіватися, що недалекий загальний з'їзд нашого вчительства принесе посилення уваги загалу нашого громадянства до справ нашої дитвори, не тільки до її навчання, але й до її виховання, духовного зростання та до її майбутнього, а з цим і майбутнього нації.

Б. ГОШОВСЬКИЙ.

Таке „тактичне“ потягнення було цілком логічне для бувшого проводу, бо він хотів за спинами розбурханих пристрастей наговпу та спеціально стягнених з інших таборів осіб сховати своє банкруцтво і виправдати відповідальність за наслідки своєї злочинної діяльності в таборі.

В міру наближення остаточного речивця опущення табору виключеними з ДП зростала (агітація) і 26 лютого ц. р. досягла свого завершення. Того дня побито прилюдно темними особами члена філії Т-ва Укр. Ветеранів 63-літнього Д-ра Заваликута, предсідника правничої комісії, члена Т-ва Укр. Політв'язнів Криволапа та таборян: Муху, Бондара та 70-літнього Овсяника. Побиття мало виключно звірський характер. На побитих нападвали ззаду, вдарили залізними предметами в голову, звалювали на підлогу і волочили по сходах на подвір'я, та кидали в яму.

В результаті військова влада мусіла інтерв'ювати в таборі і повернути порядок.

Розглянувши події, Управи вище згаданих Товариств на спільному засіданні дня 2 березня 1947 р. ухвалили цю постанову та вирішили подати її до відома загалу. Висловлюючи співчуття членам Управ та членам Товариств з причини заподіяних їм фізичних та моральних кривд, спільне засідання рішучо нап'ятує злочинне поступовання в таборі. Цю постанову рішено надіслати до всіх укр. часописів з проською опублікувати її.

Управа філії Т-ва Укр. Ветеранів

Управа філії Т-ва УПВ.

Мистецька виставка

В днях 16-23 березня ц. р. відбувається в Ашаффенбурзі виставка народнього і модерного мистецтва та виробництва таборів УНРРА, осередок 1049. У виставці беруть участь національні групи — українська (якнайбільша), естонська, польська, білоруська і бездержавних.

На виставці виставлені експонати, що були завезені на чужину ще з дому, та експоновано здобутки праці і творчости кожної національної групи, головно під час перебування у таборах УНРРА.

Для виставки приділено окремий будинок у Герказарнях, вхід з Гохштрассе, від 12—20 год. За вступ — 1 ЧМ.

Міттенвальд

На обох берегах бурхливого Ізару, що збігаючи з верховин мчить з ревом і піною кудись в далечінь, розташувалася біля підніжжя стрімких гір, недалеко курортного селища Міттенвальд, останньої залізничної станції на південь Баварії перед австрійським кордоном, — великий український табір.

Сірі похмури егерські казарми, де ще недавно виховувалися гірські стрільці, одна з тих збройних сил, що мала служити для здійснення божевільних плянів Гітлера опанувати всім світом, — прийняли нових мешканців, що внесли в них новий зміст.

Своє перебування використовують українці для піднесення власного культурного і фахово-технічного рівня. Розмахом культурно-освітньої роботи, густою мережею різних шкіл та курсів, широким охопленням ними як дітей, так і молоді, та дорослих славиться цей табір і стає за приклад для інших. Вранці, вдень і ввечері триває навчання різноманітних груп, перекваліфікаційна або практична праця в різних майстернях.

115 наймолодших мешканців табору виховуються під доглядом 4 учительок у дитячому садку. В на-

родній школі під проводом 10 досвідчених учителів навчається 171 учня.

В українській реальній гімназії включно з матуральними курсами навчається 242 учні. Працює ще 4-х річна торговельна школа, курси англійської та еспанської мови та дві групи для неписьмених і малописьмених. Окремо слід згадати народній університет, що очолює 42 студентів.

На жаль, приміщення для загальноосвітніх шкіл малопридатні для навчально-виховної праці, бо являють собою кімнати не перегорджені дерев'яними стінками в бічних заглиблених коридорів. Брак шкільного прадада і підручників, примітивність і невідповідність, а то й відсутність дуже перешкоджають навчанню.

Не все гаразд у побуті учнів. Старші учні не одержують додаткового харчування. Учнівська молодь, що не має тут своїх батьків, приміщена в гуртожитках. Два інтернати має гімназія і один разом торговельна школа і семінарія. Нагляд в інтернатах здійснюють учителі, а в гімназіяльному ще також спеціальна вихователка.

Сільсько-господарська освіта в таборі до останнього часу була майже відсутня через малий контингент слухачів. Тепер з заснуванням делегатури УТП передбачено організувати низку вузько-фахових груп: городництва, бджільництва, птахівництва. Вже функціонує слюсарсько-механічна одорічна школа і тут при ній 8-ми місячні курси. Поширенню їх слухачів перешкоджає спроможність майстерні. Крім цього працюють курси електро-технічні, мірничі, лісові, кравецькі, шевські, шоферські, фотографів, бухгалтерів, стенографів та машинопису. Всього курсами охоплено близько пів тисячі осіб.

Досі закінчили курси 154 особи. Центром культурної праці є добре встаткований театр та зала „Просвіти“. Тут останнім часом відбулися авторські вечори відомих українських письменників, вистави, та концерти.

22 січня відбулася урочиста академія на честь річниці проголошення ІV Універсалу і 30 січня академія пам'яті героїв Крут.

У дружній творчій праці живуть біля підніжжя стрімких гір українські скитальці у своєму шоденому побуті, в своїх звичаях свято зберігають національні традиції і пам'ять про дорожу вітчизну.

С. Г

Таборовий лікар оглядає хворих (Новий Ульм). Фото М. Чехалюка

Вшанування пам'яті Т. Шевченка і Л. Українки

9-го березня ц.р. в таборі Новий Ульм у приміщенні театру відбулася багатолюдна Академія присвячена 133-ім роковинам з дня народження великого демократа Т.Г. Шевченка.

Проф. Д. в своєму рефераті „Шевченко і визвольна боротьба“ ґрунтовно висвітлює ту величезну боротьбу поета, яку він провадив усе своє життя за визволення України від національного, соціального і політичного гніту Москви.

Значну участь в Академії взяв театр „Розвага“ (кер. п. Сірий), що поставив „Катерину“ Т. Шевченка (інсценізація Ф. Дудка). Інсценізація справила на глядачів велике враження. І Катерина (п. Запаранюкова), і москаль гусар (М. Чорний), батько й мати, і чумаки, і кобзар, і рецитатори—всі бездоганно виконали свої ролі. Вони справді показали Шевченківську епоху під мос-

ковським окупантом, що нагадує сьогоднішні дні на Україні.

Окремо треба відзначити гарне і змістове декоративне оформлення сцени (маляр Клехнівський), що багато доповнювала зміст інсценівки.

Задовільно виконав хор (кер. Майковський) пісні: „Заповіт“, „Ой три шляхи широкі“ і „Сонце заходить“. Так само задовільно було продеклямовано твори поета „Кавказ“ і „Розрита могила“.

25-го лютого ц.р. також відбулася Академія, присвячена великій поетесі Л. Українці. На початку виголошено реферат про життя і творчість поетеси, потім продеклямовано кілька її творів, а театр „Розвага“ виконав одну дію з твору „Бояриня“ з гарним декоративним оформленням.

Ол. Т.

Наука й техніка

Теми сучасної німецької науки

Вся науково-дослідницька праця в Німеччині, згідно з законом ч. 25 підлягає суворій контролі спеціальних контрольних відділів при зональних військових управах. Перед тим як розпочинати будь-які наукові дослідження, вчені мають одержати дозвіл від контрольних відділів. До американської військової влади, починаючи від квітня 1946 р., надійшло понад 400 прохань про дозвіл продовжувати науково-дослідницьку працю в університетах, технічних школах та інших наукових закладах. Серед тем, що дозволені або дозвіл на них готується, маємо такі: спосіб виготовлення штучної шкіри з дерев'яної маси; засоби запобігання втрат картоплі; різні плани удосконалення с.-г. машин; газогенераторні мотори; машини для копання картоплі; ізоляційні матеріали для дротів і каблів; продукування глюкози з целюлози для фармацевтич-

них цілей; виготовлення пеліциліну; виготовлення штучних суглобів з легких металів; як зробити картопліне лушпиння придатним до їжі; штучний корм для бджіл; виготовлення вітаміну С тощо.

Атомова енергія замінить вугілля

На засіданні Англійської Гірничої Академії в Бірмінгемі видатний англійський фізик-атоміст проф. Оліфант заявив, що протягом наступних 10-15 років атомова енергія цілком замінить вугілля при одержанні електричного струму. Досі відомих запасів урану має вистачити для забезпечення електроенергією всього світу протягом 100 років. А до того часу дослідження атомової енергії мусять, на думку проф. Оліфанта, сягнути так далеко, що можна буде використовувати енергію розщеплених атомів водню в невичерпних масштабах.

З'їзд українських лісників

15-16-го лютого ц.р. водному з українських таборів Баварії відбувся товариський з'їзд українських лісників і деревників, організований об'єднанням українських лісників і деревників на еміграції — ОБУЛД.

ОБУЛД — найстарша станова організація українців на еміграції, яка існує вже третій рік і об'єднує загал українських фахівців лісницької і деревницької професії. ОБУЛД навіязав безпосередні зв'язки з урядами багатьох держав і професійними лісницькими організаціями чужих народів. На з'їзді обговорено справу колективного емігрування на працю та справу видання українського лісотехнічного Порадника.

На з'їзд прибуло багато лісників і то не лише з американської, але й з інших зон. Для вшанування приїжджених гостей лісники-господарі влаштували першого дня з'їзду вечір товариського розваги, дохід з якого призначено на видання лісотехнічного Порадника.

Г. Я.

НОВІ ВИДАННЯ

„ХОРС“ ч. 1 — літературно-мистецький кварталник. В-во „Українське Слово“ в Регенсбурзі. Обкладинка роботи артистки-малярки Галини Мазеви. Зміст становлять першотвори — поезія і проза видатних сучасних письменників, а також переклади, літературознавчі статті і огляди, статті на теми просторових мистецтв, театру, кіно; нарешті відділ рецензій і бібліографії. У тексті чимало добре виконаних ілюстрацій.

Альбом „RAVENSBRUCK“ — десять мистецьких картин про найбільший жіночий концентраційний табір у Німеччині.

У збірці — переживання українських жінок-політ'язнів. Ціна — 5. НМ. Дохід призначений для хворих політ'язнів.

Замовляти в адміністрації „Літопис Політ'язня“ — Мюнхен-Рамерсдорф, Фюріхштрассе 53.

„Календарець Українського Політ'язня“ на 1947 рік, видання Ліги УПВ. Ціна — 1 НМ.

Замовляти в адміністрації „Літопис Політ'язня“, Мюнхен-Рамерсдорф, Фюріхштрассе 53.

Кольпортери обох видань одержують 20% опусту.

СПОРТ

Змагання з відбиванки. У другій половині березня в Ангсбурзі відбулися зустрічі з відбиванки чоловіків і жінок: збірна РФК — збірна естонців. Всі змагання і змагушки, визначені до цих змагань м-грозом Кравчипшином, мають в означений час прибути, під загрозою дискваліфікації.

Інструкторсько-суддєйський курс кошівки. У другій половині березня в Бамберзі відбувається 4-6-денний інструкторсько-суддєйський курс кошівки, в якому повинні взяти участь всі заанансовані кошівкарі та особи, які могли б у майбутньому організувати таку ланку в своєму товаристві, а також особи, що могли б судювати. Близькі дані в наступному об'їзнику РФК.

Про ггу в чужих товариствах. РФК просить Т-ва, яких члени грали чи грають в чужо-національних Т-вах або брали участь в турнірах інших народів подати список осіб із за-

значенням назви Т-ва і ланки, в якій виступали, та місця в інших Т-вах чи турнірах. Такі інформації-відомості РФК просить надсилати в майбутньому.

Вкладка до РФК. Т-ва, що їх дружини копаного м'яча брали участь в змаганнях РФК, мають за весняну рунду сезону 1946-47 влатити другу рату вкладки до висоти 50 НМ. Остаточний реченець влати визначено 31 березня ц.р. Т-ва, що не влатять цієї вкладки до цього часу, не будуть допущені до участі в весняній рунді. Крім цього всі Т-ва мають вплачувати основну вкладку до РФК, що на весь 1947 рік виносить 100 НМ.

Оголошення турнірів. Т-ва, що організують у себе турніри в якійнебудь ланках з участю більше як двох Т-ств, мають про них повідомляти РФК найменше 14 днів перед відбуттям таких турнірів.

Позаочний курс історії України

Тяжка доля кожної еміграції. А ще тяжча, коли та еміграція розселюється, розпоршується — малими вкращеннями між чужими народами, між чужою національною масою. Тоді вже друга генерація — діти переселенців, не можуть зберегти в своєму гурті національні первні та національні святості, що їх вони із собою вивезли з рідного краю, забувають рідну мову, забувають рідні звичаї, рідні традиції, історію свого народу. А вже третя генерація — внуки переселенців, здебільшого цілком звляються з сусіднім народом, розмовляють лише його мовою, вживають його звичаїв, додержуються його традицій. Вони лише за своїм походженням, за „кров'ю“ належать до народу своїх дідів, але за своєю культурою вони вже здебільшого належать до іншого народу.

Щоб спинити цей процес „внародовлення“ — національної „асиміляції“ серед молодших генерацій українських переселенців та емігрантів, і були задумані в свій час Позаочні Курси українознавства УТП в Подебрадах.

Багато української молоді з Канади, Сполучених Держав Америки, Аргентини, Бразилії студювало перед війною на цих курсах і в той спосіб врятувалося від винародовлення, від національної смерті.

Нині УТП в Регенсбурзі приправляєється, щоб якнайкорше відновити ці курси.

За місяць УТП оголосить впис на перший цикл цих курсів Українознавства (Історія України, Граматика української мови, Історія Української літератури — народня творчість, Історія Української преси, Націологія).

Яко перша давка з цього циклу шойно вийшов з друку підручник ч. 81 „Історія України“, який написав проф. Максим Славинський.

Цей курс розрахований на курсантів з шестикласовою гімназійною освітою.

Вписи на цей предмет уже оголошені.

Умови впису: 20 РМ. вписового, студійна такса — 50 РМ, без керівництва студійна — 30 РМ.

РОЗШУКИ

— Рідних і знайомих з с. Штуріва коло Бродів — Кіт Олекса, писати на адресу: Іван Вовк, Райнгардт-казерне, Новий Ульм а/Д с/66.

— Знайомих і друзів з с. Богданівки розшукує Микола Свлоченко, писати на адресу: Микола Володимирів, Райнгардт-казерне с/66. Новий Ульм а/Д.

— Ярош Василь Пилипович — рідних та знайомих — Regensburg, Stadthof, Gerhardingerstraße 2/b. W. Jarosch.

— Анатоль Сидор розшукує двоюрідну сестру Тоню та Валю Фабіян, Тоню Півневу. Адреса: Новий Ульм, ред. „Укр. Вісті“.

— Усяк Леонід — відгукнісь на адресу „Українські Вісті“ для Владислава.

— Дра Хмільовського із Станіслава — Рабичек. Кастель. ДП.

— Сивів — Писарева Зенька та Писарева Гадіка — мати Писарева Юлія. Пассау, Габір ДП, Масгроф, блок 8.

— Андрона і Дулю Булагок з села Фусева, повіт Горюхівський на Волині, шукає Ярош Стасюч з Канади та його жінка Катерина (рідна сестра Дулі) з села Квасів, пов. Горюхів. Відомості надсилати. Новосад Олександр, Шляйсгайм, УНРРА Теам 1074, бл. 10, кім. 15.

— Рідних, знайомих та односельчан з села Охловів, пов. Горюхів на Волині — Новосад Олександр, Шляйсгайм, УНРРА, Теам 1074, бл. 10, кім. 15.

— Чоловіка, Карташова Іпатія — Карташова Катерина, ДП Камп Штефанкірхен 6. Розегайм.

— Батька — Грозного Тимофія, дядьків: Грозного Михайла, Грозного Максима, Сліпка Ягора, сестру — Грозну Олександрю. Знайомих: Ревенка Миколу, Мушника Агея — Грозний Віктор, В'ягост бай Ганновер Укр. таб.р, барах 23-14.

— Степура Олексій — відгукнісь! для Олександра Олександрівського на адресу „Українські Вісті“.

— Рідних та знайомих з села Копачів — Новосад Ліла (з дому Борсенко), Шляйсгайм, УНРРА теам 1074, бл. 10, кім. 15.

— Знайомих і друзів із Бродів розшукує Вовк Іван. Новий Ульм, Райнгардт казерне, С/66.

— Дружиню Олександру, двох синів Олександра та Горислава, Янушку Андрія, Диньку Юхима, Дрошечку Миколу та інших знайомих — Куш р Олександр Хар. Фройденталь, Ватікан Міссіон, кр. Людвігсбург, 14а Вюртемберг.

— Сина, Карпова Анастасія, народж. 1925 р. — батько Карпів Іван, Регенсбург, Гангоферзілдштр, 6. район к 227.

— Івана Терлецького, уродж. 15. 4. 1898 р., з Станіслава, та Хвалібона Володимира — Юлія Терлецька. Ашафенбург. ДП К. 225. Артилеріе-казерне.

— Шуліковських Марію, Галину, Тамару, Барвару; Зупника Володимира, Строчковського Олексія — Шуліковський Микола. Ангсбург, Юденберг 8/11.

— Миронова Л. та Балацьку К. — Шмід, Зельбертінг, пост Вайбгаузен юбер Траунштайн 13 б.

— Бутрин Петра та Бутрин Антонія, що тепер у Канаді, пошукує з Давидовичів, заміжня Гевко Антоніна. Україн. табір в Новому Ульмі, Райнгардт-казерне, бл. Д., кімн. 45, УНРРА, Теам 1061. (Німеччина). 2

— Безкоровайного Григорія та Штолика Олександра, тепер у Канаді, пошукує Гевко Микола. Укр. табір Новий Ульм, Райнгардт-казерне. бл. Д., кімн. 45, УНРРА, Теам 1061. (Німеччина). 2

— Тимошенка Кузьму, народж. 1908 р., та Заброду Авдрія — Колісник Надія. Новий Ульм. УНРРА, Теам 1061, Райнгардт казерне, Бл. С, 70.

— Сивів: Олександра, народж. 1924 р., останньо перебував м. Трієр; Миколу народж. 1926 р., останньо — Ганновер — Галушенко Федір. Оберіценн, табір ДП, УНРРА 1041 6. Асбах.

— Хто знає п. Павла Муравеля (Муравель), народж. 1907 р. в с. Славна п. Зборів, хай подасте йому адресу сестри, що його пошукує: Марія Лупька, 7294 Шеханштр., Детройт 13 міх У. С. А.

— Батька Чепка Демида, маму Феклу, брата Леоніда, сестру Катерину й Віталія — Добровольська Серафима. Новий Ульм, бл. Д, кімн. 112 д. 6.

— Андрія Жемелу з Рави Руської — Слава Осідач. Корнталь бай Штутгарт, Ребманштр. 12.

— Бориса Осла-Лиске, що народився 13 січня 1926 р. в Ковелі, — мати й сестри. Зголошуватись до адміністрації „Українських Вістей“.

— Двох синів — Олександра Галушенка нар. 1924 р., останнім часом перебував м. Трієр; і Миколу Галушенка, нар. 1926 р., останнім часом перебував в Ганновері, — батько Галушенко Федір. Оберіценн, укр. табір ДП УНРРА 1041.

ДО НАШИХ ЗАМОВЦІВ

Подаємо таксу оплати за надрукування оголошень в нашому часописі: 1 стор. — 600 НМ, 1/2 стор. — 350 НМ, 1/4 стор. — 200 НМ, 1/3 стор. — 100 НМ, 1/16 стор. — 50 НМ, 1/32 стор. — 25 НМ.

РОЗШУКИ—50 пфеніг. за кожне окреме слово.

Належну суму слід надсилати разом з текстом оголошення.

Без попередньої оплати — оголошень друкувати не будемо.

Адміністрація.

Часопис «УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ» виходить ЩОНЕДІЛІ

Пріймається передплата: На 1 місяць — 4 НМ „ 3 „ — 12 НМ Ціна окремого числа 1 НМ.

Організуйте групову передплату та зголошуйтеся для кольпортажу. — Кольпортерам знизка 20%. — У справах передплати, одержування часопису, зміни адреси тощо — звертатись ластовно і особисто до Адміністрації Administration „Ukrainiski Wisti“ Neu-Ulm, Ludwigstr. 10.

Видавничя спілка „УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ“

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ. Головний редактор Ів. БАГРЯНИЙ.

Редакція застерігає за собою право скорочувати дописи, а з приводу невмічених дописів виступається лише в особливих випадках. — Дописи і листи в справах редакційних адресувати не окремим співредакціям, а Редакції:

Redaktion «Ukrainiski Wisti» Neu Ulm, Ludwigstrasse 10.

Редактори приймають особисто в українському таборі Н. Ульму — Блок «А», 8—12 год. щоденно, крім суботи.

Authorized by Information Control Division

Printed by Druck: Schwäbische Donau-Zeitung, Ulm.

ВЖЕ ВИЙШЛА ДРУКОМ

у видавництві „Прометей“

НОВА КНИЖКА

проф. І. Мазеви

Підстави

нашого відродження

ПРИЧИНИ НАШОЇ БЕЗДЕРЖАВНОСТІ

ЗМІСТ:

- I. Проблема кожного народу—окрема, самостійна проблема.
- II. Чому впала стара Київська держава.
- III. Князівсько-боярська аристократія і народження козацтва.
- IV. Постанови центральної самодержавної Москви.
- V. Хмельниччина і причини упадку козацької держави.
- VI. Українське національне відродження в XIX віці.
- VII. Українська революція 1917 р.

Ціна книжки 10 НМ. Замовляти: „Prometej Verlag“ Neu-Ulm, Ludwigstrasse 10.

Увага!

Анну Грищенко, що змістила в «У. В.» оголошення про розшук матері Сімйон, просимо зайти до редакції і одержати лист від матері.

Видавництво „Калина“

випустило

1. ЛИСТІВКИ: гол. отамана Петлюри, митроп. Шенгінського, тризуби, репродукції Г. Нарбута, святочні.

2. КАРТИ: України, 1:2.000.000, південно-західних земель, 1:400.000, Волині, 1:300.000.